

Allah'ın

HILKATDE MURADI

22

[Allahın âlemleri, insanları yaratmakta
ve Din göndermekdeki muradı]

Yazan :
Ömer Fevzi Mardin

Yayan :
İlâhiyyât Kültür Te'lifleri
Basım ve Yayım Kurumu

Sayı : XVI

Nûr Matbaası
İSTANBUL
1952

Allah'ın

HILKATDE MURADI

[Allahın âlemleri, insanları yaratmakta
ve Din göndermekdeki muradı]

Yazan :
Ömer Fevzi Mardin

Yayan :
İlâhiyyât Kültür Te'lifleri
Basım ve Yayım Kurumu

Sayı : XVI

Nûr Matbassı
İ S T A N B U L
1 9 5 2

ÖN SÖZ

Dünyaya niye geldiğini bilmiyen insanın hayatda gayesi; gününü yaşamaktan ibaret olur.

Böylesi Allah tarafından niye dünyaya getirildiğini bilmez ki kendine, Allahına ve muhitine ve cemiyete karşı esas vazifelerini bilip kendiliğinden ifâya çalışsın. Ve o esas vazifelerini her yerde her zaman, mukaddes tutsun ve netice itibariyle insanlığın hak ve vecibelerini Allahdan almış olduğuna inanarak kendini insan saysın ve insanlara insanca muamele etsin ve iyi bir insan olarak inkişaf etsin.

Allahın hılkatdeki muradını bilen insandır ki, kendini bilir bilmez mukaddes vazifelerini duyar, aklını, vicdanını hayattaki harekâtına esas tutar. Allaha iyi bir kul, ebeveynine iyi bir evlâd; ailesi efradına iyi bir uzuv, komşusuna iyi bir destek, ve cemaatine, milletine ve bütün insanlığa hayırlı bir unsur olur. Mukaddes vazifelerini daha gençlikte öğrenen insandır ki kendini hılkatdeki maksada göre terbiye etmesini ve etrafına ona göre muamele etmesini ve eli altındakileri bilâhare ona göre yetiştirmesini düşünür ve buna vicdan zevkiyle daima çalışır.

Ancak hılkat gayesini bilen insandır ki hayatda şaşmaz değişmez olan esas gayeye doğrulur. Hayatda güzel bir istikamet alır. İkide birde kötülüğe sapmaz, yol değiştirip durmaz, küçük büyük hadiseler karşısında irkilmez, şaşırmaz, kuvvetini, azmini kaybetmez,

kötülükleri yener, hakkı ve iyiliği daima muzaffer kılar ve ayakda tutar.

Münevverler arasında hayatda gaye sahibi olanlara (mefkûreci) (idealist) derler. Fakat benim bahsettiğim gayecilik ; şu veya bu feylezofun ortaya koyduğu felsefî fikirler gayesi değil, Allahın hılkatdeki muradını bildiren esas gayedir. Bu esas gaye ; ev içinde aile reisince, mektebde öğretmenlerce, camide vâizlerce malûm olmalıdır ki memleket halkı rüşdüne sahib bir erginlikle hak ve vecîbelerini benimsemiş olsun.

Yurtdaşlar almaktan ziyade vermediği seven, Allahı ve insanları yürekten seven, ve onlara sadakatle bağlı ve alâkalı yetişkin insanlardan terekküb etmiş olsun.

Aksi halde, yani ma'nevî terbiye ve mukaddes vazife hissi yok olunca memleket; mukaddes bir gaye taşımayan, onun zevkini tadmayan, el gayreti duymayan, yalnız midesi için çalışan, her fedakârlıktan kendini koruyan, hiyleye, yalana, nâmerdliğe sapan düşük seviyeli ve âmme menfaatine ve kanunlara aykırı münferid cephe alan kimselerden terekküb edebilir. Bunlar; emniyetin teessüsüne, huzûr ve asayişin istikrarına değil bunları bozmağa yarayan kimseler olur. Halbuki cemiyetde hayat; ancak karşılıklı haklara hürmet, yardım ve tesanüdle yükselir ve bir güzel ma'na ifade eder. Bu da ma'nevî terbiye ve hiss-i vazife ile olur.

İşte :

Hakka hizmet için, halka şefkat için, âmme menfaatini başda tutmak için, acizleri, yetimleri, yardıma

muhtac olanları benimsemek için Allahın hilkatdeki muradını bilmek lâzımdır.

Bu risâle dikkati bu esasa çekmek için bu başlıkla basılıyor. Allah cümleye hak ve hakikati duyurtsun. Âmîn. . .

29 - 4 - 952

Ömer Fevzi Mardin

Allahın hılkatden muradı

Dünyaya sebebsiz gelmiş değiliz. Bir maceranın, bir tesadüfün eseri değiliz. Hayatda başı boş da değiliz.

Bir yaradanımız var. Yaradanımızın hılkatde mühim bir muradı var. Vücûdumuzun bu âlemde mühim bir hikmeti var. Hayatda bizi sevk ve idare eden mutlak sûretde hâkim bir Allah var.

İnsan :

İnsan o kadar mühim bir mahlûkdur ki diğer bütün mahlûkat ; insanı yaşatmak, yetiştirmek ve kemalle erdirmek için yaratılmıştır.

İnsandan murad :

Allahın insanı yaratmaktaki muradı ; kendi kemalâtını [güzelliğini ve iyiliğini] insanda tecelli ettirmek ve yer yüzünü bir güzellik, iyilik meşheri kılmaktır.

İnsanın ehemmiyeti :

İnsan niçin bu kadar mühimdir? Zira Allahın zat nûru olan (Rûh-ül-kudüs) ü taşımak kabiliyeti yer yüzünde ancak insanda vardır. [Göklerde de muayyen bir kaç büyük melekde] insanlar içinde (Rûh-ül-kudüs) ü taşıyanlar : Büyük Peygamberler, büyük velîler, kurtarıcılık yolunda kendilerinde harikalar, İlâhî mu'cizeler zuhur eden büyük insanlar, yani Allah adamlarıdır.

İNSANDA İLÂHÎ GAYE

Allahın insanı yaşatmakta gayesi :

İnsanı yetiştirip ma'nevî rüşde erdirmek ve kemâl le götürmektir.

Bu kemâl ; Allahın kemalâtıdır ki insanda zâhir olacak, insanın yüreğinde ve fikrinde nûrunu yayacak ve işlerinde güzel eserlerini gösterecektir. Yer yüzü; bu suretle imâr ve islah edilecek ve insanlar bu rûhla kardeşçe yaşamak imkânını bulacak, fenalıklar duracak ve iyilikler yürüyecektir. Ve bu insanlar Allahın sevgilileri olacaktır. Allah örneğini hazreti İbrâhîm ile insanlara göstermiştir. Kur'an-ı kerîmin bildirdiğine göre :

1) Allah İbrâhîme rüşd ve kuvvet vermiştir.

2) İbrâhîm hayatda en müşkil tecrübelerden geçirilmiş, canı ve evlâdı bahasına da olsa Allaha sadakat ve teslimiyetden ayrılmamıştır.

3) Bunun için Allah İbrâhîmi ve [İbrâhîm örneğinde her insanı] kendine halîl yani sevgili edinmiştir.

Hılkat gayerinin istinad ettiği mukaddes vesikalar

Bu vesikalardan biri Kur'an-ı kerimde :

«Allahın insanları ve cinleri kulluk etsinler diye yarattığı» hakkındadır.

Diğeri : Tevrât-ı şerifin Tekvîn kitabında:

«Allah Âdemi vücûdunun yaratıldığı toprağı tımar

[i'mar] etmesi için yer yüzüne indirdiği» esasındadır.

Diğeri

«İbrâhîmi Allah kemâle erdirmek için yarattı» me-
alindedir.

Ve sonuncu âyeti te'yid eden âyet de şudur ; «[Se-
ni] ben yarattım, Ben taşıyacağım, ben götüreceğim
[kemâle], ben kurtaracağım [kemâle erdirerek]»

Bu sonuncu âyeti te'yid eden Kur'an-ı kerimde
âyetler vardır ki me'ali şudur : «âkıbet müttakîlerindir»

Yani dünya ; nesillerce tekâmül ede ede nihayet
takva ehli nesiller dünyaya hâkim olacaktır.

Yine bu mütekâmil devrin bütün iyiliklerini ve gü-
zelliklerini tafsilen bildiren Musevî mukaddes kitabla-
rında âyetler vardır ve vasıflarından bir kaçı şudur :

O devrede harp olmayacak, harp âletleri faydalı
zıraat âletleri haline konacak.

Kimse komşusuna Allahı bil demiycek zira Alla-
hı bilmiyen [yani Allahın iradelerini bilmiyen ve onu
kabul etmiyen] kalmıyacak.

Allahın yer yüzündeki padişahlığı zâhir olacak,
her mahlûk muhabbet ve emniyyet içinde yaşayacak.
O devrede her ağızda (Allah söyler) olduğu anla-
şılacak ve gençlere vahiyler gelecek, ihtiyarlarda uza-
ğı ve öbür dünyayı görmeğe mani' kesafet kalmıyacak.

Dinden evvelki devre

Kur'an-ı kerimdeki şu âyet-i kerîmeye göre insan-
lık üzerinden zikre değmez bir devre geçmiştir :

(76 - İnsan - 1) : «İnsan üzerine dünya-

da bir zaman geldi geçti ki onda [insan] zikre değer bir şey değildi. »

İ Z A H I :

Bu devre ; Putperestlik devridir. Zikre değmez olmasının sebebi ; tarihî kıymeti itibarı ile değil nesillere örnek olamayacağı dolayısıyledir.

Fakat ; bu devrenin zihinlerde uyandıracığı meraklı sualler vardır ki onlar kendi aramızda izaha değer bir ehemmiyet ihtiva eder. Sualler şunlardır :

Acaba Allah yarattığı insanları Dinden evvel bir devrede neden dinsiz bıraktı ?

A) Allah onları [hâşâ] ihmâl mi etti ?

B) Bizim için kıymet ifade etmiyen o devre Allah içinde mi kıymetsizdi ? Yani : o zamanki insanlar hiçe mi sayıldı ? Allah onlarla meşgul mü olmadı ? Haklarında ihtimam mı göstermedi ? [hepsine hâşâ] Allah yarattığı her mahlûkla her zaman [Allahlığı iktizası] meşguldür. Allah nazarında kıymet ifade etmiyen bir mahlûk yoktur ancak :

Beşeriyet o devrede çocukluk, idraksizlik devrini yaşıyordu. Çocuğun önüne velîsi nasıl oyuncaklar koyarak onu oyalas, ve fikirde inkişafına, alâkada gelişmesine ihtimam ederse ve çocuk dahi bu idraksiz, mükellefiyetsiz devrede yaramazlıklarından onu alıkoyacak onu zihnen ve hissien işgal edecek şeylere ihtiyac gösterirse işte Allah da beşeriyetin o idraksizlik devrinde onlara çocuklar gibi muamele etti. Beşerî inkişaf ve idrak devirlerini bekliyerek onlara Din göndermedi. Ve tapınacak şeyler aramalarına, hakikî ma'bûda; vakti gelince tapınmak üzere şuna buna tapınarak imân taşımağa ve ibâdete hazırlık yapmalarına müsamaha etti. Kur'an-ı kerimdeki şu âyetlerde onların hali tarif buyuruluyor :

(17 - Esrâ - 73(72)) : « Bu dünyada a'ma olan âhirette de a'madır. Ve yolunu daha ziyade şaşırılmışlardır. »

Diğeri :

(13(12) - Raâd(Yusuf) - 105) : «Göklerde ve yerde ne kadar âyetler vardır ki onların yanından geçerler ve onlara yüz çevirirler.»

Diğeri :

(36 - Yâsîn - 9) : «Onların önlerinde bir sed ve arkalarında bir sed kıldık ve gözlerini perdeledik. Onlar hakkı ve hakikati görmezler.»

Diğeri :

(25 - Furkan - 44) : « Ne işidir ne anlarlar. Onlar hayvanlar gibidir. »

İşte o devrede insanlar ; bu derece iptidaî, şuur-suz ve idraksiz, çocuk gibi idiler. Gözleri vardı fakat hakikati göremezdi. Kulakları vardı fakat Peygamberlerden ve hakikat ehlerinden işittiklerini anlayamazlar, kavrayamazlardı. Âdet ve geleneğin esiri idiler. Yalnız el ile tuttıklarına, cisim olarak gördüklerine inanırlar ve yürekden ziyade nefislerinin çektiği şeye meylederlerdi. Nefislerine bağlılıkları derecede de nefislerinin çektiği şeye sevgi ve saygı ile bağlanırlardı.

*
**

Putperestlik devri kendi devresi içinde safhalar geçirdi. En ilk devrede gözü yerde parlak taş ara-

yan çocuk gibi yaşadılar. Taşdan, topraktan cazib veya heybetli buldukları şeye tapdılar. Sonra yaşı ilerliyen çocuk nasıl elindeki oyuncakları ma'nasız bulur, abes görür ve onları fırlatır atar veya kırarsa ve artık bir daha onları ele almazsa Putperestlik devrindeki ilk adamlar da ilk devredeki tapdıklarını idrakleri yükselince terk ettiler. Gözlerini daha yükseklerle kaldırdılar. Sırasıyle daha yüksekdeki şeylere göz diktiler. Dağlardan, tepelerden, göklerdeki yıldızlara, aya, güneşe kadar tapmağa başladılar. Bu meyanda dişi erkek cinsleri de birbirine tapar devre geçirdiler, hatta cinlere tapmak, gaibden haber veren cinleri ma'bud saymak devri de geçirdiler. Fakat her devre bir nedametle sona ererdi. Her devrede tapdıkları şey nihayet tatsız, ma'nasız bir mahiyet edindi. Ve işte böyle şaşkınlık içinde ma'bud değiştirip durdular. Allahu buluncaya kadar bu tabiî tekâmül devresi böyle devam etti, ve nihayet hakikî gıdasını bulan acıkmış çocuk gibi Allahın hakikî nûruna kavuşarak rahatladılar.

PUTPERESTLERİN SONU

Putperestlerin sonu ya intibaha ve Allaha teslimiyete veyahut Semavî âfetlerle mahv ve inkiraza vardı. İntibaha varanlar içinde meselâ Yûnus Peygamberin memûr olduğu kavmin kıssası ; [Mûsevî mukaddes kitaplarındaki tafsilâta göre] çok şayanı dikkatdir. Vak'anın başından sonuna kadar cereyan safhalarının hülâsaten özü şudur :

Cenâb-ı Hak Hazreti Yûnusa : (Git falan kavmi korkut, âsilikleri sona vardığını, Allahın onları külliyyen mahv ve perişan edeceğini söyle) buyuruyor.

Hazreti Yûnûs şöyle düşünüyor:

(Bunu o kavme söylersem onlar amâna gelecekler, Allahın merhametini celb için yapmadıkları kalmıyacak, Allah ise çok merhametlidir. Bunların nedametleri tezahürlerine dayanamıyacak nihayet onları af edecek, fakat ortada ben [fena haberi onlara verip korkutmakla] onların nazarında çok fena bir durumda kalacağım. Benim için iyisi bu işden kaçmaktır) diyor ve sahilde ilk hareket edecek bir gemiye binip uzaklaşmak istiyor.

Fakat gemi yola çıkınca fırtına kopuyor. Gemciler (içimizde bir uğursuz var onu bulup denize atalım ve gemiyi kurtaralım) diyorlar. Kur'a çekiyorlar, kur'a Hazreti Yûnusa isabet ediyor. Hazreti Yûnusu denize atıyorlar. Koca bir balık hazreti Yûnus'u yutuyor, fakat midesi hazmetmiyor kıyıya sokulup Hazreti Yûnus'u midesinden dışarı atıyor. Allahın mucizesi ile Hazreti Yûnûs selâmete çıkıyor. Ve Allahın elinden iradesinden kurtuluş olmadığını anlıyor. Ve o âsî kavme gidip ; Allahın buyurduklarını tebliğ ediyor. Kavmin kralı büyük bir intibahla bütün kavme Allah için oruc ve riyazet emrediyor. Kralın kendisi de bir çul giyinerek [arzi zillet için] kül üstüne oturuyor. Ve bütün kavim böylece ağlayarak Allaha yalvarmağa başlıyorlar. Orucu memedeki çocuklara ve sütdeki kuzulara kadar teşmil ediyorlar. Üç gün kavim oruc lu ağlıyor. Yavrular aç susuz bağırıyor. Nihayet Allah dayanamıyor (onları af ettiğini oruc larını bozmalarını) emir buyuruyor, onlar da bu suretle mahv ve helâk olmaktan kurtuluyorlar. Ve Allahın Kur'an-ı kerimde (Din-i Hanîf) diye yâd edilen ilk beşerî Dine girmiş oluyorlar. Yani Allahın birliğine imân ediyorlar. Al-

lahdan başkasına tapmıyorlar, batıl ve kötü amellerden el çekiyorlar. İyiliğe meylediyorlar.

*
* *

Mahv ve helâk olan kavimlere gelince :

Madem bunlar dahi çocuk gibi idraksiz ve gayrı mükellef durumda idiler; Allah bunları acaba niye mahvederek cezalandırdı demiyelim. Zira bu cezalar için hakikatte ebedî birer ni'met olmuştur. Âfetle ve kaza eceliyle ölenlerin âkıbetine onlar dahi mazhar olmuşlardır. Şehid mertebeleri ihraz etmişlerdir. Yani herbiri ölürken bir anda rûhen tekâmüle mazhar olup birer velî mertebesine yükselmişlerdir. Zira Allah sonsuz merhametlidir. Afetle ve kaza eceliyle ölenlerin bir anlık duydukları heyecan ve ıstırap karşısında Allah ; o kadar onlara acıyor ki onlara teveccüh eden şefkat ve rahmeti onları ıstıfa ettirip en temiz hale koyuyor.

*
* *

Hülâsa :

Beşeriyetin çocukluk devri Putperestlikle geçti.

Çocuk büyürken nasıl şer'î ve kanunî mükellefiyetler dışında bir devre geçirirse, ana baba çocuğun mükellefiyet idrak edeceği devreye kadar çocuğun çocukca temayüllerine ve hâl ve hareketlerine nasıl müsamaha ve sabır ile mukabele ederse Cenâb-ı Hak dahi beşeriyetin nesillerce devam eden bu çocukluk devrinde onları mükellefiyet dışında tutmuş, Din göndermemiş ve beşeriyetin çocukluk ifade eden Putperestlik devrini geçirmesini sabır ve müsamaha ile beklemiştir. İmdi niçin beşeriyete Din Putperest-

lik devrinden evvel gelmedi? acaba Allah niçin Putpe-restliğe mani' olmadı ? diye sathî düşünenler onun bu hikmetini şu bir kaç kelimededen de anlarlar.

İmdi :

Çocuğun eline kitab ; çocuğun mektebe gideceği yaşda verildiği ve kitab o yaşda öğretildiği gibi beşeriyete de Din akıl erdireceği çağda kitab getirdi. Ve kitaba nâil olanlar İsrâil Enbiyası vasıtası ile sıkı bir ta'lim ve terbiyeye ve inzibata tabi' tutuldular.

Din devresi hazırlığı

Din devresinde hazırlık ; Hazreti İbrâhîmin rüşd ve kemal halindeki imanı ve Allaha teslimiyet ve sadakatiyle başlar. O vakitki Din-i Hanîfe girenlerin; yani bu isimli doğru ve batıldan temiz Dindekilerin baş tacı olan Hazreti İbrâhîm ; gelecek kitab ehli dinlerinin İslâmiyyet esasında imân ve teslimiyet temelini kurar.

Kur'ân-ı kerimde bu esasa temas eden âyet-i kerimeleri gözden geçirelim :

DİN-İ HANİFE DOĞRULMAK

Din-i Hanîf ; (tertemiz muvahhidlik) yani (Allahın birliğine tertemiz inanc) diye terceme ediliyor. Burada tertemizlikten maksad (birden fazladır amma yine aslında birdir) gibi hatalı te'villerden temiz kalmak ve Allahdan başka merci' ve melce'e itibar etmemektir.

Kur'an-ı kerîmden :

(30 - Rûm - 30) : « [Yâ Muhammed] artık yüzünü muvahhid-i pâk olarak (Din-i Hanîfe) doğrult ki Allahın fitratı insanları o fitrat üzere yaratmıştır. Allahın yaradışında değişiklik yoktur. İşte doğru Din budur. Ve lâkin insanların çoğu bilmez. »

Diğeri :

(41 - Fussilet - 30(30:31)) : «Rabbımız Allahdır diyen ve sonra Hak Din üzerinde kâim olanlara : korkmayın ve mahzûn olmayın size va'dolunan cennet ile müjdelenin, gerek dünya hayatında ve gerek ahiretde biz sizin dostlarıyız. Gafûr ve Rahîm olan Allah tarafından size ikram olmak üzere cennetde nefislerinizin her istediği ve arzu eylediği şey vardır. diye melekler nâzil olur. »

Diğeri :

(10 - Yûnüs - 89) : « Hak Dinde müstakîm [dosdoğru] olunuz. Cahillerin yoluna tâbi' olmayınız. »

Diğeri :

(98 - Beyyine - 5) « Onlar ancak Dinlerinde halis ve bâtıldan ârî olarak Allaha ibâdet etmekle, namazı ikâme ve zekâtı

tesyiye eylemekle emrolundular ki doğru Din budur. »

Diğeri :

(30 - Rûm - 31) : «Allaha itaat ve ibâdetle teslim olduğunuz halde ondan korkup [fenalıklara el uzatmaktan, iyiliklerden el çekmekten] sakının, namazı ikâme edin ve müşriklerden olmayın. »

Diğeri :

(10 - Yûnus - 105) : «Yüzünü bâtıldan uzak ve hakka uygun Dine çevir ve müşriklerden olma diye emrolundum. »

Diğeri ;

(60 - Mümtahine - 6 ve 7(6)) : «Ey mü'minler, sizden Allahın rızasını ve âhîret gününü ni'metini dileyen kimse için onlar da [hazreti İbrâhîm ve ona tabi' olanlar da] uyulacak güzel âdetler vardır. Bundan yüz çeviren kimse [bilsin ki] Allah onların imânlarından ganîdir [ihtiyacsızdır] »

Diğeri :

(6 - En'am - 90) : «Onlar [evvelkiler] o kimselerdir ki Allahın hidâyetine mazhar olmuşlardır. Sen de onların mazhar olmuş oldukları hidâyete iktidâ et [uy] »

Diğeri :

(2 - Bakara - 132(131)) : «Rabbı İbrâhîme İslâm ol dedikte İbrâhîm âlemlerin Rab-bına İslâm oldum dedi. »

Diğeri :

(22 - Hac - 77 ve 78(78)) : «Ve Din emrinde üzerinize güçlük kılmadı. O; babanız İbrâhîmin Dinîdir. Bundan evvel ve bu Dinde sizi Müslüman diye isimlendiren O dur»

Diğeri :

(4 - Nisa - 123(125)) : «İyilik işler olduğu halde bütün mevcûdiyyetini Allaha teslim eden ve İbrâhîmin bâtıldan uzak ve Hakkâ mütemayil milletine tâbi' olan kimse-den daha iyi kim vardır. Allah İbrâhîmi kendine Halîl [sevgili] edindi. »

Diğeri :

(2 - Bakara - 131(130)) : «İbrâhîmin milletinden ve Dininden kim döner ancak nefsi sefih olanlar döner. Biz onu [İbrâhîmi] halk arasından seçip mümtaz kıldık. »

Diğeri :

(6 - En'am - 161) : «De ki : ben Rab-bım doğru yola hidayet buyurdu bir kuv-

vetli ve sabit Dine nail etti ki o; Hakka yakîn ve bâtıldan uzak olan Din-i İbrâhîmdir. »

İmdi :

Her ümmetin mensublarını Allaha götürecektir her ümmetde doğru bir yol ve o yolun dinlerde müşterek güzel şartları vardır. Görülüyor ki Dinimiz; bizim için müstakil bir Din değil Allahın müstakil tek dininde bir safhadır. Ve Diğer Kitap Ehli ümmetlerin kendi Dinleri de bu Dinde birer safhadır. Musevîlik Bu Dinin temelini kurar. Hıristiyanlık bu Dindeki insanların dünya insanları ile muâşeret ahlâkını ortaya koyar. Müslümanlık bütün dünya insanlarına Allahın hür kulları, insanlık haklarına sahip Allah işçileri olmak devrini yani Dinde amelî hayat devrini açar. Zira Mûsevîlik ; Putperest dünyada bir ada halinde idi ve ancak mahdud bir devre varlığını müdafaaya kuvveti yetti ve müstakil yaşadı. Sonra Hazreti İsa geldiği zaman Mûsevîler Putperest Roma imparatorları hakimiyeti altında bir esaret hayatı geçirirmekte idi. Bu esaretten kurtulmak için Roma ve Bizans imparatorluklarını yıkıp hür ve müstakil Dinî bir cemiyet kurmak lâzımdı. Halbuki bu ; o zamanki Musevîlerin kudreti dahilinde değildi. Hıristiyanların adedi de bir kuvvet ifade etmekten çok uzaktı ve ne insanlar fedakârlık edecek kadar ma'nevî rüşde ermiş ve ne de maddî kuvvete sahip idiler. Bu imkân; beş yüz küsur sene sonra göğsünde Din ve boynunda esaret zinciri taşıyan insanlar tarafından, ma'nevî r ü ş d e erip yüreklerinde istibdad ve tahakküme karşı aksül-amel ve mukavemet duyan mü'minler tarafından Hazreti Muhammed efendimizin devrinde meydana geldi. Kurtuluş ve kurtuluş ameliyatına bu devrede başlandı ve yer yer dünyada demokrasi idareleri kuruldu.

İmdi Dinler ; Allahın yer yüzündeki muradını tatbik mevkiine koymak için devreler ve safhalarca bunu hazırlıyan, ve nihayet tatbik eden tek bir silsiledir. Müslümanlık gelmekle Hıristiyanlık ve Mûsevîlik batıl ve abes olamazdı. Zira amelî hayat devresi açılmakla insanlar mektep hayatından müstagnî kalamazdı. Hiç bir kitab bir evvelkini tamamen neshetmiş, lüzumsuz kılmış değildir. Ancak hükümlerin zaman ile mukayyed şiddetlerini zamana göre tahfif etmiştir.

Mûsevî Mukaddes kitabları mükemmel bir külliyyatdır, Şeriat kitabı olan Tevrât'ın zaman ile hükümleri değişmiş fakat kültür kısmı her zaman için yeniliğini muhafaza edecek mahiyettedir. Netekim Kur'an-ı kerimde şöyle buyuruluyor :

(6 - En'âm - 154) : «Sonra emirlerimizle nehiyelerimize güzel suretde tabi' olanlara ni'metimizi tamamlamak ve her şeyin tafsil ve izahı için hidayete rehber ve rahmet olarak Mûsaya kitab verdik. »

İmdi :

Esassız ve ma'nasız bir benliğe uyararak madem ki yeni Din gelmiştir. Evvelki dinlere luzum yoktur demez. Zira :

Lüzum varmış ki o ümmetler halâ ayakda duruyorlar. Ve kitabları ellerindedir.

(5 - Mâide - 71(68)) : «De ki ey ehl-i kitab, Tevrât'ı, İncîl'i Rabbiniz tarafından size inzâl olunanı yerine getirmedikce siz [Dince] bir şey üzerine değilsiniz. »

Diğeri :

(5 - Mâide - 46(43)) : «Onda Allahın hükmü bulunan Tevrât yanlarında iken nasıl olurda gelip senden hüküm isterler, »

Diğeri :

(5 - Maide - 47(44)) : «Biz onda hidayete rehber ve nûr olan Tevratı inzal eyledik.

[Aynı ayetin devamı :] Allahın inzal eylediği şeyle [Tevrat ile] kim ki hükmetmez onlar kâfirlerdir. »

Diğeri :

(5 - Maide - 50(47)) : «İncil ehli Allahın onda indirdiği ile hükmetsinler Allahın inzal eylediği şeyle kim ki hükmetmez fasıklar. »

Diğeri :

(28 - Kasas - 49) : «Ya Muhammed onlara de ki : eğer siz doğru söylüyorsanız ; Allah tarafından bana ve Mûsaya verilen kitaplardan daha iyi yol gösterici bir kitab getirin ki ben ona tabi' olayım. »

Diğeri :

(5 - Maide - 51(48)) : Ey insanlar sizden her biriniz için bir şeriat ve meslek-i mahsus kıldık eğer Allah murad etse sizi bir tek millet kıldı. Lâkin sizi imtihan için muhtelif ümmetler kıldı. Hayırlarda yarış

ediniz. Cümlenizin mercii Allah-ü taaladır»

Diğeri :

(2 - Bakara - 150(148)) : «Her kesin ona yüzünü doğrulttuğu bir cihet vardır, ey müminler siz hayırlarda yarış ediniz her nerede olursanız olunuz Allah cümlelerinizi cem' edip toplar.»

Yine bakınız Kur'an-ı kerim ne buyuruyor :

(42 - Şûrâ - 13) : «Allah size Dinden Nuha vasiyyet eylediği şeyi şer' buyurdu. Yâ Muhammed sana vahiy eylediğimiz ve onunla İbrahîm ve Mûsa ve İsâya vasiyyet ettiğimizi, Dinin ahkâmını tamamıyla yerine getiriniz ve onda tefrikaya düşmeyiniz. »

Diğeri :

(3 - Al-i imran - 83(84)) : «De ki biz Allaha ve bize indirilen Kur'ana, İbrahîm, İsmâîl, İshak, ve Ya'kûb ile Ya'kûbun evladlarına nâzil olan şeriatlere, Mûsa ve İsâya verilen Tevrat ve İncîle ve bütün peygamberlere Rabları tarafından gönderilen şeylere iman ettik. Onlardan birini diğerinden ayırmayız. Cenâb-ı Hakka tamamıyla teslim-i mevcûdiyyet etmişlerdeniz. »

DİN RÛHU HAKKINDA UMÛMÎ FİKİR

Din ; medenî ta'lim ve terbiyedir. Hedefi; sûreti umûmiyede ferd ve cemiyet terbiyesidir.

1) Ferdi ; medenî şartlar içinde yetiştirmek, medenî hayata alışdırmak; bu gayede esastır.

2) Ferdlerin birbirleri hakkında eşit insanlık hakkı tanımak ve ona riayet etmek ve bu esasta :

Aile, cemaat ve cemiyet teşkil etmek, toplulukları bu esasta nizamlamak, sevgi ve alâka bağlarıyla bağlamak, tesanüd [birbirlerini destekleme] ve teavün [birbirleriyle yardımlaşma] esasında birbirine faydalı ve hayırlı kılmak, ferdin ve cemiyetin işlerini hayatda kolaylaştırmak, ferdleri ve topluluğu tam bir emniyet altında bulundurmak, ferdin serbest düşünüp serbest çalışmasına, ferdin kabiliyeti derecesinde azamî tekâmül ve inkişafına imkân te'min etmek, ferd ve cemiyet olarak herkesin insanlık haklarına sahip olmasına, insanca yaşamasına imkân vermek, yine bu gayenin umumî esaslarını ihtivâ eder.

Cemaat ve cemiyet ; ferdlerin yüksekliği derecesinde yükselir. Cemaat ve cemiyeti ; hür, yetişkin, olgun ferdler yükseltir ve şahsî ihtiraslarına esir ferdler alçaltır.

Cemaat ; vazife hissi taşıyan, eyi niyetli diğergâm ferdlerin eliyle kalkınır. Ancak demokrat idarelerde bu gibilere hizmet sahası açıktır. Zira topluluk sürü değildir. Her hususda ve her mes'eledede rey sahibidir. Rey sahibi olmak; insanlık hakkıdır. Hak ve hakikat serbest reylerle meydana çıkar. Ancak müstebid hükümdarların veya diktatörlerin hakim olduğu topluluk-

da halkın sesi yerine yalnız mütahakkimlerin sesi işitilir. Bunların neye mal olduğunu dünya tarihi gösterir. Hitler ile Musolininin de neler yaptığını ve akıbetleri ne olduğunu bu günkü nesiller gözleriyle gördüler.

İmdi :

Din ruhu ; cemiyete hakim olmadıkca cemiyete selâmet yoktur. Zira bu emniyyet ruhu yerine cemiyete şahsî felsefeler hakim olmuş olur. Böylece totaliter idareler meydana gelir. Milyonlarca insanın dimağı durur yalnız bir mütehakkimin dimağı şahsî ihtirasları yolunda işler, zorba elinde zorla yürütülen işlerin sonu da izmihlâl olur.

Ferde insanca yaşamak ve insanca inkişaf etmek ve kendini idare eden cemiyette rey sahibi olmak hakkı tanımayan ve ona bu esasta yardım etmeyen veya muhalefet gösteren her topluluk; ne isimde olursa olsun demokrat değildir. Gayrı meşru'dur gayrı Dinîdir, gayrı insanîdir. İhtirasın uydurma bir felsefesidir. Bu sürüye başını kaptıranların âkıbeti felâketdir.

*
* *

DİN GELMEYEDİ :

Din gelmiyeydi cemiyetler mahallî kanunlar yaparak bir nizam kuramazlar mı idi ? Elbetde bir nizam kurarlardı fakat tarihte vahşetleri yazılı mütehakkimlerin idarelerine benzer nizamlar kurarlardı. Nizam; körü körüne bir mütehakkime itaat etmekten ibaret değildir. Matlûb olan; insanları esirlikten, tahakkümden kurtaran ve insanı insanca hür yaşatan kanunların muhassalası olan bir nizamdır, halkın ihtiyacı bunadır. Ve meşru' olan da budur. Nesiller bo-

yunca insanları medeniyyete götüren Dindir. Ma'nevî terbiyedir. Demokrasi; halk hakimiyetine müstenid Din nizamıdır. Demokrasiden ma'da halka yarar ne şekil idare vardır ? Cemiyete Din hakim olduğu gündenberi cemiyyeti ancak demokrasi usûlü rahatlendirmiş ve insanı insanca yaşatmıştır. Din nizamı demokrasi nizamıdır. Din taşıyan cemiyetde Allah'dan başkasına şahsî hükümlanlık yoktur. Hak hükümdar Allahdır. Ve halk aldatılmadıkca bu yere meşru' sıfatla kimse geçemez.

İLÂHÎ NİZAM :

Allahsız yaşamak istiyen bir cemiyetin kendi koyacağı kanunlar ne kadar güzel olursa olsun, bir cemiyeti kötülüklerden kısmen korusa dahi kâmilan koruyamaz. Ve iyiliğe götüremez. Çünkü :

Mahallî kanunlarda müeyyide yalnız cezadır. İmdi yalnız cezayı icab ettiren suçları men' edebilir. Halbuki bu; görülemeyecek suçları men' edemediği gibi iyiliği de yürütemez. Zira iyilik müeyyidesi yoktur. İyiliğe karşı mükâfat va'detmek kudretini hâiz değildir. Bu kudreti yalnız Allah hâizdir. Allah; hem dünya ve âhret nimetleriyle iyilikleri mükâfatlamağa muktedirdir Hem de her yerde hazır ve görücü olduğundan dolayı ondan gizli bir suç işlenmesine ve o suça karşı da Allahın alâkasız kalmasına imkân ve ihtimal yoktur.

Yine Allaha inanan insandır ki suç işlediği zaman onun âkıbetinden kurtulmak veya fena âkıbetini hafifletmek için onu bir çok iyilikler yaparak telâfiye çalışır.

UMUMÎ FİKİR ŞUDUR :

Bazı insanların içi ihtiras doludur. İhtiraslarının peşinde her kılığa girerek şahsî bir menfaat takibeder

ihtirasa hudûd ve nihayet yoktur. Kuvvetli muhterisler dünyaya hakim olmak hülyasını kurarlar. Bunu fi'le çıkarmak için felâkete sürüklিয়েcekleri insanlara da kötü idealler aşılrlar ve hepsine kendi benlikleri kırıntılarından birer parça benlik iliştirirler. Fakat böyle bir zümrenin dünyaya hakimiyyetine, yani dünyayı kendilerine malikâne ve üzerinde yaşayan insanları kendilerine kul köle yapmalarına ne Allah; ne beşer vicdanı, ne insanın insanlık haysiyyet ve vakarı müsaid olmaz. Uzak ve yakın geçmişde muvaffak olamadığı gibi bu gibi hareketler gelecekte de muvaffak olmaz ve müncer olacağı şey felâketdir.

Dünyada Allahın rızasına ve insan hukûkuna uymıyan hareket ve teşebbüslere girişmekte fayda olmadığı görüldüğü için dünyanın hür milletleri; hadiselerle karşı korunmak üzere Din, mezheb ve milliyet farkı aramıyarak birbirlerine sokulmuşlar, Birleşmiş milletler nizamı kurmuşlar; kardeşlik te'sisine ve dünyayı ihtilâf ve ıstırbdan kurtarmağa çalışıyorlar.

ALLAHIN DİN GÖNDERMEKDE MURADI

Din; cemiyetde adâletin hâkim ve cârî olmasını hedef tutar. Bunu yüksek bir ma'nada emniyyetde buldurmak üzere insana insanlık hak ve mükellefiyetleri getirir. Kardeşlik bağlarıyla insanları birleştirir. Dünyada iyiliğe çağırın bir yol açar, bu yolu Allah yolu diye isimlendirir. İnsanları Allahın işçileri olarak vazifelendirir, iyiliği yürütür, fenalığı durdurur.

Kur'an-ı kerimdeki adâlet esası :

(57 - Hadîd - 25) : «Biz Resûllerimizi va-

zih âyetler ve mu'cizelerle gönderdik ve onlarla beraber kitab ve mîzan indirdik ki insanlar adaletde kâim olalar. »

Demek ki :

Matlûb; insanların adalet görmeleridir. Bu neticeyi te'min edecek olan da Semâvî kitab ve mîzan yani hak ölçülerdir.

KİTAB ;

Kitab; Allahı bütün vasıflarıyla tanıtır. Allahın mahlûkatı ile olan bütün alâkalarını, gayretini, haki-miyyetini, tasarrufunu ve mahlûkatını sevk ve idarede istiklâlini ve âdetlerini bildirir.

Yine kitab gaye olarak Allahın insandan neler istediğini bildirir.

KİTABDA :

İyiliğin, kötülüğün neler olduğu her kesce bilinmek ve her kesce iyilik, iyilik diye anılmak ve kötülük, kötülük diye ayırd edilmek üzere iyilikler takdir ve müeyyidelerle teşvik edilir. Fenalıklar tashih ve müeyyidelerle men edilir. Netice itibariyle insanın mü-kellef olduğu vazifeler emrolunur. Ve men' olduğu şeyler menhiyyat olarak tasrih ve nehiy olunur.

Kur'an-ı kerimden :

(4 - Nisâ - 25(26)) : «Allah size helâl ve ha-ram ahkâmını beyan etmeği ve size siz-den evvel geçenlerin sünnet ve mesleği-ne hidayeti, günahlarınızı bağışlamayı murâd eder. »

Allah yolu diye insanlara insanlığın yolu gösterilir. Bu yolda her iyilik; Allaha sadakat, halka hizmet

i'tibar olunur. Hudutsuz derecede küçük büyük her iyilik mükâfatlanır ve mücazât dahi gözü korkutacak mahiyet taşır.

KİTABA GÖRE :

Allaha imandan maksad; Allahın iradelerine uymak, güzel amelde bulunmaktır.

Allah ve halk hukûkuna riayetle her kes mükelleftir.

Allah ve halkına hizmet eden salih ve hayırlı insandır.

Allah hakkı nelerdir ? Halk hakkı nelerdir bunlar kitabda tasrih edilir.

Allah rızası ve Allah muhabbeti her fâninin rızası ve muhabbeti üstünde tutulmak gerekir. Ve Allah rızası tamamı; her dünya metayı tamamı üstüne çıkarılmadıkca insan iyi bir halde değildir.

Başlangıcı acı görünse de Allahın her işinde netice itibariyle gayesi iyiliktir.

YİNE KİTAB :

En büyük teselliği verir. Her nerede olursak olalım Allahın bizimle olduğunu tebşîr eder.

İyilik etmek fırsatı her nerede önümüze çıkar, elimize geçerse Allahın kuluna onu yapmamızı, adını sormadan, hangi dinden, mezhebden, ırkdan olduğunu araştırmadan sırf Allah için yapmamızı ta'lim eder ve verenin de alanın da Allah olduğunu, bir kula edilecek iyiliğin Allaha ödunc verilmiş olduğunu ve Allahın bunu kat kat ziyadesiyle iade edeceğini öğretir.

Mü'minler arasında kardeşlik te'sis eder. Mü'minlere yekdiğerine karşı velâyet hakkı ve vecibeleri verir.

İnsanları iyiliklerde yürütmek fenalıklardan sakındırmak mükellefiyetleri tahmil eder.

Mîzan — hak ölçüler

Allah insanlar arasında muamele ölçüsünün hak ve hakkaniyete dayanmasını ister, kendimiz için neyi istiyorsak her kes için o ölçüde onu istememizi ister. Kendimiz için neyi fena görüyor istemiyorsak başkaları için de o ölçü ile onu istemememizi ister.

Menfaat tevziinde olduğu gibi külfet tevziinde de ölçünün aynı olmasını, kimine iltimas, kimine gadredilmemesini ister. Bu ölçünün ayarı kardeşlik rûhu ile avarlanı, kardeşliğin iktizası müsavatdır adaletdir.

*
**

Dinî bir cemiyetde mü'minlere teveccüh eden, ic-timaî vazifelere ait bazı âyet-i kerîmeleri gözden geçirelim.

Mü'minin tarifi

(9 - Tövbe - 113(112)): «Tövbe, ibadet edenler [yani emrolunan vazifeleri ifâ ve sadakatle kulluk ve hizmet edenler] **hamd edenler** [yani Allahdan gelene rıza izhar edenler] **oruc tutanlar, rükû' ve sücûd edenler, ma'ruf ile emir ve münkerden nehiy ve Allahın hudûdunu muhafaza eyliyenler mü'minlerdir.**

[Ma'ruf ile emrin ma'nası; iyiliği isteyen, iyiliği yürüten, mü'minleri iyiliğe

sevk eden ve herkese iyilikle muamele eden] demektir.

[Münkerden nehiy etmek; fenalıklardan insanları sakındırmak, fenalıkları önlemek, durdurmak, ortadan fenalığı kaldırmağa çalışmak] demektir.

[Allahın hudûdunu muhafazadan maksad Allahın tayin ettiği hürriyet hudûdunu tecavüz etmemek, Allah hukûkuna, veya halk hukûkuna, hülâsa herhangi bir mahlûkun hukûkuna riayetsizlikte bulunmamak ve bu mukaddes hakların koruyucusu ve bekcisi olmak] demektir. »

Mü'minlerin vazifeleri

(49 - Höcerat - 10) : «Muhakkak mü'minler kardeşdirler. Kardeşlerinizin arasını islah ediniz ve Allahdan sakınınız ta ki rahmete nail olasınız. »

Diğeri :

(9 - Tövbe - 72(71)) : «Erkek ve kadın mü'minler birbirinin dostu ve velîsidir. Ma'ruf ile emir ve münkerden nehiy ederler» [yani birbirlerini iyiliğe sevkederler ve birbirlerini fenalıklardan sakındırırlar]»

Diğeri :

(17(98) - Esra(Beyyine) - 72(7)) : «İman edip salih amel [iyilik işleri] işliyenler mevcut olanların en hayırlılarıdır. »

Diğeri :

(8 - Enfal - 74(73)) : «Kâfirler [yani Allahı tanımayan putperestler] birbirinin velîsi oldukları halde siz birbirinize dost ve müzahir olmazsanız [yani birbirinize yardım etmez, birbirinizi desteklemez, birbirinize arka çıkmazsanız] yer yüzünde fitne ve büyük fesad olur. »

Diğeri ;

(8 - Enfal - 62(60)) : «Allah yolunda infak eylediğiniz her bir şey [başkalarına yedirdiğiniz, giydirdiğiniz, verdiğiniz herşey, her iyilik] size ödenilir, ve siz zulüm olunmazsınız [gadre uğramazsınız] »

Diğeri ;

(2 - Bakara - 207) : «Ve yine insanlardan Allahın rızasını isteyerek [bütün malından varlığından başka] nefsinin feda eden vardır. Cenab-ı Hak kullarına şefkat ve merhamet edicidir. »

Diğeri :

(49 - Höcerat - 15) : «Ve malları ve ne-

fisleri ile Allah yolunda cihad eyleyip çalışan mü'minlerdir ki sadıklardır. »

CEMİYYETDE ÖLÜLÜK DİRİLİK

Allah hukûkuna ve halk hukûkuna riayet edenler ve bu hakları koruyanlar canlılıklarını ve gayretlerini göstermiş olurlar. Bunlardır ki Allahın yer yüzünde hakkiyle işçiliğini yaparlar. Allah yolunda Allahın istediklerini ve askerliğini yaparlar. İşte bunlar diri sayılırlar. Kur'an-ı kerimde ve diğer mukaddes kitapların ölü saydığı hidayetsiz, hayırsız bir kalabalık zümre de vardır ki onlar ; bu esaslarda alâkasız, gayretsiz, umursuzdurlar. İşte onlar dahi ölü diye vasıflanırlar. Kur'an-ı kerim ; Allahın nûr vermediği kimselerin ölü ve hayvandan aşağı olduklarını bildirir. Ve hatta İncîl-i şerifde Allah; ölülerin değil dirilerin Allahıdır. Buyrulur. Ve bir gün Hazreti İsâ; vefat eden pederini defnetmek üzere izin istiyen bir şakirdine «bırak babanı ölüler defnetsin gel Allahın melekûtunu ilân et» buyurmuştur.

Her cemiyetde yalnız alıp bir şey vermiyen, yalnız kendini düşünüp başkasını düşünmiyen, yalnız kendi için yaşayan, başkalarını hiçe sayan, Allah yolunda ve halka menfaat uğrunda hiç bir fedakârlığa yanaşmayan, cemiyetin sırtından tufeyli olarak geçinen bu ölüler zümresi hangi cemiyetde az ise o cemiyet bah-tiyardır.

DİN SAFHALARININ HUSÛSİYETLERİ

Din safhaları geldikleri zamanki beşeriyetin yaş ve baş seviyesine göre husûsiyetler taşır. Allah her Din safhasında o safhayı yaşayanların ihtiyacına ve kabiliyetine göre hitab etmiş, ona göre emirler vermiş irşadda ve ta'lim ve terbiyede bulunmuştur. Meselâ :

Mûsevîlik devrinde :

Hükümler şiddetlidir. Ve iyilik, fenalık müeyyideleri dünyalıktır. Âhîret müeyyidelerinden yani cennet ni'metlerinden cehennem azabında bahis yoktur. İyiliklerin müeyyideleri; uzun ömür, sıhhat ve emniyyet, çok evlâd ve çok servettir. fenalıkların cezaları da erken ölmek, hastalıklı ve emniyyetsiz yaşamak, evlâd hayrından mahrumiyet ve yoksulluk, kıtlık ve bereketsizliktir.

Niçin bu böyle tertiplenmiştir. Zira :

Mûsevîler ; beşeriyetin ilk genç yaşında Dine giren zümresi idi. Evvelce Firavn idaresinde ağır işkenceler altında yaşamış ezilmiş her felâketi tadmış yoksulluğun her acısını görmüş hem de beşerî seviyeleri itibariyle çocuk ruhlı kimselerdi. Çocuklara uzun uzadıya âhîretten cennet ve cehennem hayatından bahsetmek erken ve mevsimsiz olduğu gibi Cenâb-ı Hak da Mûsevîlere âhîret cebhesinde çok fikir vermedi, müeyyideleri de onun için dünyaya hasretti.

Halbuki :

Hıristiyanlıkda âhîret fikri ve müeyyideleri vardır hatta müjde ma'nasına gelen (İncil) kelimesinin müjdediği şey; (ebedî hayat) dır. Elbette ki insanlar Mûse-

vîlik çerçevesinde kıyamete kadar kalamazlardı. Beşerî tekâmül ilerledikçe şeriatlerindeki şiddeti hafifletmek lâzımdı. Dört bir taraftan kuşatıldıkları putperestlik tehlikesi zâil olduktan sonra onları komşu milletlerle muameleye koyacak yeni hayat ve muaşeret terbiyesi de zarûrî idi. İşte evvelâ Hıristiyanlık ve sonra Müslümanlık tedricen bu ihtiyaçları temin için geldi.

Hıristiyanlık gelerek Mûsevîlere dünya insanlarıyla muaşeret kapısını açtı. Ve hükümleri kısmen hafifletti Müslümanlık gelerek hem hükümleri hafifletti hem de dünyayı mü'minlerin insanca yaşayabileceği bir hayata kavuşturmak, demokrasiyi kurmak işine başladı.

Vakıa hazreti İsa ; dünya çapında bir güzel muaşeret hayatı ta'lim etmişti. Fakat o zamanın insanların beşerî kemal seviyesi; dünyayı istibdad idarelerinden kurtarıp demokrat idarelere kavuşturacak derecede kifayetli değildi. Bu imkân ve reaksiyon beşer vicdanında ancak beş yüz küsur sene sonra vücûd buldu ve Hazreti Muhammed efendimiz beşeriyete bu imkânla kurtuluş devrini açtı. Netekim benî İsrâil peygamberleri ve hazreti İsâ yalnız Mûsevîlere me'mûren geldiği halde Hazreti Muhammed efendimiz bütün beşeriyete memûren geldi. Hazreti İsâ ile Hazreti Muhammed efendimizin memûriyetleri ârasındaki müşterek vazifeyi ve Hazreti Muhammed efendimizin memûriyetini bildiren mukaddes vesikaları derc ediyorum.

Müşterek vesika :

MÛSEVÎ MUDADDES KİTAPLARINDAN :

(Eş'ya - 61 - 1) :«Rab Yehova'nın [Alla-

hın] rûhu [Rûh-ül-kudüs'ü] üzerimdedir. çünkü Rab beni: fıkara müjdeler vermek için mesh'edip kalbi kırılmış olanlara şifa vermek, esirlere hürriyeti, mahbuslara hapishanenin açılmasını ilân etmek

(2) Rabbin makbul senesini ve Allahımızın intikam gününü [kıyamet ve mahşer gününü] ilân etmek, matem edenlerin cümlesine teselli vermek,

(3) Sahyûn'un matem edenleri için tedarik edip onlara kül yerine [matem tozu yerine] müzeyyen sarık, matem yerine şadlık [şenlik] yağı [ıtır] yeisli ruh yerine hamd elbisesi [hali] vermek için beni gönderdi. ve onlara salah ağaçları, Rabbin kendi izzeti için dikdiği ağaçlar tesmiye olunacaktır.

(4) Ve eski harabeleri binâ [i'mar] edeceklerdir. »

DİKKAT :

Dikkat edilirse görülür ki yukarıdaki âyetlerin son cümlesinde (icra) değil (ilân) kelimesi vardır.

İşte :

İlân keyfiyeti Hazreti İsânın ve icra keyfiyeti Hazreti Muhammedin devrine tahsis ve işaret buyurulmuştur. Ve öyle de olmuştur.

Keza :

3 ncü ve 4 ncü âyetlerdeki hal ve hareket dahi

ancak bir icraatın neticesi ile alâkalıdır ki bunun da bidayetde müjdelenmesi Hazreti İsâya havale edilmiş ve dünyaca neticesinin husûlü Hazreti Muhammed devrindeki icraatının, fi'lî kurtuluş hareketlerinin neticesine bırakılmıştır.

Demek ki :

Allah tarafından kurtuluş fikri ve müjdesi ideal olarak Hazreti İsâ zamanında verilmiş, fakat icraatı hazreti Muhammed devrine ta'lik buyurulmuştur.

Netekim Hazreti Muhammed efendimizin Allah tarafından memur olduğu vazifenin mahiyetini Kur'an-ı kerim böyle ta'rif buyuruyor :

(7 - A'râf - 157) : «Kitab ehlerinden şunlar ki Tevrât ve İncilde memuriyet vasıflarını yazılı buldukları o Ümmî Nebîye tabi' olurlar. O Ümmi Nebî onlara iyilik etmekle emir ve fena işlerden nehiy edip sakındırır iyi şeyleri onlara helâl, fena zararlı şeyleri onlara haram kılar. Omuzlarındaki ağır yükü [tahakkümü, gadr ve zulmü] kaldırır. Üzerlerinde bulunan zincirleri ve bukagıları [esaret, kölelik, kula kulluk zincirlerini, insanlık haklarından kendilerini mahrum kılan bağları] çıkarır işte o Nebîye iman ile ona hürmet ve itaat eden ve düşmanlarına karşı onu destekleyip yardım eden ve onunla beraber inen nura [Kur'an-ı kerime] tabi' olanlar kurtuluşa erenlerdir. »

Diğeri :

(7 - A'râf - 158) : Yâ Muhamed de ki : ey insanlar ben sizin cümlenize Allahın Re-sûliyim. »

NETİCE:

Bu vesiyile ile dahi görmüş oluyoruz ki Dinler, bir tek Allah Dininin zaman ihtiyaçlarına göre safhalarıdır. Her Nebî ; Allaha ait işleri birlik rûhu ile devre devre tamamlamağa gelmiş ve Allahın verdiği imkân derecesinde aynı sahada çalışmıştır.

Hazreti Muhammed efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

«Dünya ve âhîretde Meryemin oğluna benden daha evlâ ve yakîn kimse yoktur benim ile onun arasında başka bir peygamber dahi gelmedi. Peygamberler bir babanın evlâdıdır. Anaları ayrıdır dinleri ise birdir. »

Diğeri :

«Allaha imandan sonra amellerin en faziletlisi insanları sevmek ve onlara hizmetdir. »

Diğeri :

«Oruc, namaz, sadaka derecesinden daha faziletli bir amelin mevcut olduğundan size haber vereyim mi? O amel ; islah-ı beyn [yani ara bulmak ara düzeltmek] dir. Zira fesad-ı beyn [ara fesadı] mühiliktir [helak edicidir. »

Diğeri :

«Tefrika sokan bizden değildir»

Diğeri :

«Mü'min anlaşır ve anlaşdırır, anlaşmayan ve anlaşdırmıyanda hayır yoktur»

Diğeri :

«Bir saat tefekkür yetmiş yıl ibâdetden hayırlıdır. »

Dinde Mûsevîlik safhası

İbranîlerin işkence altında vaki' feryadları ve Allahın mü'cizeleri ile imdadı neticesi İbrânîler; Mısırdan kurtarılıp Din terbiyesi verilmek üzere Mısırla Filistin arasındaki sahraya nakledilmişti. Bu ıssız, mahsulsüz çöl; bu tecrid yeri; Mûsevîlere mektep ittihaz edilmişti. Mûsevîler tekrar Putperestliğe kaymasınlar diye bu tedbir alınmıştı. [Çünkü Putperesilik nefsin arzularına uyan şeylere revac verir. Din ise o gibi arzulara meşru' had tayin eder, zararını önler] çölde İbrânîlerin hariçle yani putperest dünya ile münasebeti ve alâkası kesildi. Bu mücerred sahada Mûsevîler; Allahın pa-dışahlığı hükmünde ve Hazreti Mûsânın velâyet ve terbiyesi altında mücizelerle yedirildi içirildi, giydirildi. Ve Mısırdaki hakirliğe zillete alışmış olan bozuk nesillerin hep ömrünü bitirip ölmeleri ve sahrada doğan ve tam bir izzeti nefis ile yaşayan, Din terbiyesi gören nesillerin yetişmeleri beklendi. Dünyaya çıkılınca Allahın Dinine ancak böyle temiz bir zümre hizmet edebilecekti. Bu maksadla Mûsevîler kırk sene çölde alıkondu.

Mûsevîlerin talebi üzerine Allah kendine mahsus

Müsevîler arasında çadır bile kurdurdu. Müsevîlere yakınlık gösterdi. Bu çadır etrafında vasıtasız Allaha ibâdet ve arz-ı hal etmeğe Müsevîler o kadar alışdılar ki Hazreti Mûsanın Peygamberlik gibi farklı bir pâyesini bile hazmedemez oldular. Müsavât ve birlik rûhuna bu kadar alışdılar ve yükseldiler. Yeni nesil Hazreti Mûsâya : «Allah içimizde değil mi senin kendini bizden farklı tutmana artık ne lüzum var» gibi itiraz bile başladılar.

İşte bu kadar müsavatı, adâleti benimsemiş ve insanlık haklarına sahip olmuş olarak Allahın Dindeki muradına uygun bir hayata girmiş olan yeni Müsevî nesilleri bu güzel halde kalamadılar. Kalmalarına beşerî genç seviyeleri mani' oldu öyle ki :

Yüreklerinde beşerî ihtiraslar yaşatan bir zümre Allahın muradına muhalif taleblere ön ayak oldu. Menfî teşebbüslere başladı. Neticesinde Müsevîler felâketden felâkete düştüler bütün iyilikler, iyi haller tarihe maziye intikal etti kendileri kötülerin kötülükleri ardında perişan oldular.

Bu nasıl oldu?

Bu; Allah Müsevîlerin padişahı iken Müsevîler namına hareket eden ihtiraslı politikacı bir zümrenin «biz kendimize kendimizden padişah isteriz» diye zamanın peygamberine kat'î talebde bulunmalarıyla başladı. Ve Allahın rızası hilâfına başlarına geçirdikleri kıralların uyandırdıkları ve uydukları ihtiraslar Müsevîlerin ictimaî ve siyasî hayatını yok edinceye kadar devam etti.

Bu neden böyle oldu ?

Çünkü beşeriyet henüz olgunluk çağını idrak etmiş değildi. Çölde meydana gelen inzibat ve güzel va-

sıflar; tabii değildi yani beşerî bünyenin tabiî ifadesi değildi. Yalnız Allah korkusu ve Hazreti Mûsanın zaaf göstermeyen mevcûdiyeti ve rûhaniyeti ile bu evvelâ böyle iyi olmuş, padişahlık devrinden sonra da hepsi bozulmuştu.

Hazreti Mûsadan sonra Filistin fütuhâtı başladı cemaatin bünyesi sarsıldı ihtiras adamları söz sahibi oldular ve kendilerine Saol ismindeki Mûsevîyi padişah yaptılar kendileri de Saolun etrafını alarak birlikte halk sırtında saltanat sürdüler.

Allahın padişahlığını istemiyerek kendilerine kendilerinden padişah istemelerinin ne kadar fenalıklara, felâketlere sebep olacağını ve ne vahim âkîbetler doğuracağını; peygamberi vasıtası ile Allah Mûsevîlere bildirmişti. Ve hülâsa olarak Allah; kendilerine padişahlık edecek adamın Mûsevî milletinin erkeğini kadınıni kendi saltanatı hizmetinde esir gibi kullanacağını milletin şahsiyetini, haysiyetini, benliğini varlığını ve her ictimaî menfaatini yok edeceğini yalnız padişahları için çalışacaklarını ve öleceklerini söylemişti.

İmdi :

Allahın Dindeki muradı; olgunlaşmamış beşer nesillerinin tabii ihtiraslarıyla karşılaştı, engellendi. Ve onun meydana koyduğu şahsî padişahlık saltanatı ile yani padişahlık sistemi ile hak ve hakikat ortadan çekildi ve insanlar; harabiye sürüklendi gitti.

Mûsevîlerin ihtiraslı adamları; padişah ile de rekabete girdiler. Padişâhı devirip yerine geçmek istediler muvaffak olamayınca milleti iki padişahlığa ayırmağa kalktılar bu maksadla komiteler kurdular ve halkı Putperestliğe davet ederek topladılar ve başlarına Putperest padişah geçirdiler. Mûsevîler böylece

iki zıd ve muhalif zümreye ayrıldı aralarında nifak azamî dereceyi buldu. Mütemadiyen kardeş kavim arasında harpler oldu iki kiralık kâh birleşti kâh yine ayrıldı. Nihayet millet zayıf düşerek yabancı Putperest milletlerin istilâsına uğradı def-alarla istilâ ve umumî esaret ve muhaceret devam etti, Mûsevî hükümlerliği yok oluncaya kadar ve Mûsevîler birliklerinden zümre zümre ayrılıp yer yüzüne dağılıncaya kadar bu felâket böyle devam etti,

İşte kemalsizlik yüzünden, Allahın muradına muhalefet keyfiyeti bu felâketleri doğurdu ve neticesi bu kadar acıklı oldu.

Hıristiyanlık

Hazreti İsa; (Mesih)dir. Mesihlik; kurtarıcılıktır. Allah kurtarıcı olduğundan bazı enbiyâyı kurtarıcılığa memur etmiştir.

Hazreti İsa'nın kurtarıcılığı; İncîli ta'lime inhisar etmiştir. Zaman fi'li inkilâba imkân vermemiştir. Şakirdi Havvarîlerden bile ona hıyanet eden olmuştur. Hazreti İsa; Mûsevîlere me'muren geldiği halde Mûsevîler; ona yaklaşmamışlardır. Zira : Din faaliyetine kat'î muhalefet gösteren Roma Putperest idaresinin kat'î tehdit ve muhalefeti karşısında korkmuşlar ve Hazreti İsayı benimseyememişlerdir. Hatta Mûsevî cemaatin hayatını kurtarmak için yani bir cemaatin selâmeti için bir insan fedâ edilir demişler ve Hazreti İsayı karşı müttehid cebhe bile almışlar ve bu adam (Allahın oğlu olduğunu söyledi, küfür etdi) isnadı ile Hazreti İsa'nın mahkûmiyetini bile Roma idaresinden istemişlerdir. Ve Hazreti İsa bunun üzerine Romalılar tarafından tevkif ve mahkûm edilmiştir. İşte bu kadar yalnız

kalan Hazreti İsâ Roma idaresinin tehdidi altında ancak yüz yirmi kişilik bir ümmet taplayabilmiş iken dünyaya hayatı sona ermişti. Binaenaleyh kurtarış mücahedesi vaaz ve nasihatlere inhisar etti. Fi'lî bir sahaya intikal edemedi. Mukadder böyle imiş böyle oldu.

* *
*

1) (Matta - 15 - 24) : «Ben İsrâîl evinin kaybolmuş koyunlarından başkasına gönderilmedim. »

Yani : Hazreti İsâ; (Hazreti İbrâhîmin zürriyetinden, ve Hazreti Ya'kûb'un evlâdlarından [ki; Mûsevîleri vücûde getiren onlardır; onlardan] başkasına bir memuriyetle dünyaya getirilmedim) buyurmaktadır.

Diğeri :

(Luka - 19 - 9 ve 10) : «Bu gün bu eve kurtuluş erdi. Çünkü o da bir İbrâhîm oğludur. Zira insan oğlu (yani hazreti İ-sâ] kaybolmuş olanı aramağa ve kurtarmağa geldi. »

Bu âyete göre, Hazreti İsânın (kaybolmuş olanı aramağa ve kurtarmağa) gelmesindeki ma'na şudur :

Hazreti İsâ ; misyoner bir kavim olmaları için Allahın kendi hizmetine seçtiği İbrânîleri yani Mûsevîleri düşdükleri yolsuzlukdan kurtarıp tekrar Allahın misyonerlik hizmetine sevk etmek, Allahın yoluna onları toplamak için gelmişti. İsrâîl peygamberleri dahi bütün insanlık âleminde fi'lî bir vazife almış değil ancak

fi'li bir vazifeye Allahın hazırlamak istediği Mûsevîleri yetiştirmek için gelmişti.

Bütün mes'ele; Mûsevîlerin misyonerlik çerçevesinde Allaha hizmet edebilecek hale gelmelerine inhisar ediyordu.

İmdi bu ihtimam; Mûsevîliğin kendi bünyesine inhisar edip kalacak değildi. Mûsevîlik temeline bina edilecek olan Allah Dininin müteakip safhalarında bütün beşeriyete ifa edeceği hizmet teemmül ediliyordu. Netekim kurtarıcılığın ikinci esası da şu mahiyetde ve umumî idi :

2) (Yuhanna - 12 - 47) : «Bir kimse sözlerimi işidip tutmazsa ben ona hüküm [cebir ve tecziye] etmem çünkü dünyaya hükmetmeğe gelmedim ancak dünyayı kurtarmağa geldim.

EBEDÎ HAYAT MÜJDESİ

(Yuhanna - 10 - 10) : «Ben hayata malik olmaları ve ziyadesi ile malik olmaları için geldim. »

Diğeri :

(Matta - 11 - 28): «Ey yorgunlar, ve yürekleri [kasvetle, kesafetle] ağır olanlar bana gelin ben size rahatlık veririm. »

Diğeri :

(Luka - 4 - 34(43)) : «Allahın melekûtunun

müjdesini vermeliyim zira bunun için gönderildim. »

Diğeri :

(Yuhanna - 5 - 24): «Benim kelâmımı dinleyip beni gönderene [Allaha] iman edenin ebebî hayatı vardır. Ve hükme gelmez çünkü ölümden hayata geçmiştir.»

Diğeri :

(Yuhanna - 5 - 25) :«Ölülerin [dalalet ehlinin] işitecekleri [hidayete davet sesini işitecekleri] saat geliyor, ve şimdidir. Ve işidenler yaşayacaktır.»

Diğeri :

(Yuhanna - 6 - 27) : «Fanî olan yiyecek için değil ancak ebedî hayata [yani] bakî olan yiyecek için çalışın. »

BİR İZAH :

Hıristiyanlıkta ; şahsa; (ebedî hayata ermek) ve dünya insanlarına; (Allahın melekûtuna kavuşmak) idealı verilir. Ve binaenaleyh bu iki esastan sık sık bahsedilir bu kadar mühim olan bu iki cümleinin ma'nasını Hıristiyanlığın içinde veya dışında iyi bilemeyenler bulunabilir onlara hitab ederek biraz izah veriyorum:

Ma'lûmdur ki; Hazreti İsa Mûsevîlere memurdu. Mûsevîlere Mûsevîlik devrinde âhıret hayatından bahsedilmemişti. [Sebebi aid olduğu bahisde izah edildi] İncîl; müjde demektir. Müjdelenen şey; insanların fer-

den (ebedî hayata) ve dünya çapında insanların müc-temian (Allahın melekûtuna kavuşacağı) müjdesi idi.

Bunlar ne ile mümkün olacaktı ?

A) Ferd kendini islah etmekle

B) Cemiyet dünyayı islah etmekle.

EBEDÎ HAYAT :

Ebedî hayatın ne olduğu vaktiyle Mûsevîlere [ma'lûm bir hikmet tahtında] bahsedilmemişti. Sırası gelmiş şimdi bahsediliyordu. Ma'nası şu idi:

Allahın iradelerini yayan ; daha bu dünyada ölmezliğe mazhar olur. Dünyadaki ömrü biten her kes ; [Mûsevîlerin zan ettiği gibi] karanlık, mahiyeti me- hul, korkunç bir sahaya intikal etmez. Eğer salih bir insan ise safâ yeri olan cennetlere yükselir ve Allahın cemâl nûru içinde ebedî bir safâ hayatına kavuşur.

MELEKÛT :

Melekût ; cennetde olduğu gibi Allahın cemalî te- cellîlerinin dünyada istikrar bulması, devam üzere hü- kümran olmasıdır.

Yani :

İyilik; emniyet ve saadetde; yer yüzündeki haya- tın da cennet hayatına benzer mahiyet almasıdır.

* * *

Şimdi yine esas bahse avdet ediyorum : Hazreti İ-sâ Mûsevî mukaddes kitabında kendi memuriyyeti va- zifesine taallûk eden esasları ilân ediyor :

İncil-i şerifden :

(Luka - 4 - 16 : 19) : « [İsâ] içinde büyü- müş olduğu (Nasıra) ya geldi. Kendi â-

deti olduğu üzere (sebt — cumartesi) gününde (havra) ya girdi ve okumak için ayağa kalktı, kendisine : (Eş'iya) peygamberin kitabı verildi. Kitabı açıp şöyle yazılmış olan yeri buldu. (Rabbın rûhu benim üzerimdedir. Zira O beni fakirlere iyi haberi vaaz etmek için meshetti, beni esirlere azadlık ve körlere gözlerinin açılmasını ilân etmeğe, ezilenleri kurtuluşa kavuşturmağa Rabbın makbul yılını ilân etmeğe gönderdi.) » [diye okudu]

İşte :

Görülüyor ki Hazreti İsâ; bu esasları ilân etmeğe memûr olmuştur. Beşerî seviye; o gün için bunları bilfiil icraya müsait bulunmadığından tebliğata inhisar etmiştir. İcraat ; onları tatbik edecek seviyeye insanların yükseldiği zamana bırakılmıştır. İşte Hazreti Muhammed efendimiz dünyada bunu icra ve tatbik devrini insanlara açmak üzere gelmiştir.

Museviliğe hitab eden Hıristiyanlığın; Mûsevîlik dışına da yapılacağı hakkında şu âyet bir esas teşkil eder :

(Yuhanna - 10 - 16) : « Ve benim başka koyunlarım var. Ki bu ağıldan değildirler onları da getirmeliyim. Benim sesimi işidecekler, ve tek sürü, tek çoban olacaklardır. »

Diğeri :

(Yuhanna - 12 - 32) :«Ve ben yerden yü-

seltirsem [göge çekilirsem] bütün insanları kendime çekeceğim [telkin ettiğim ebedî hayat ve melekût ideali etrafına toplıyacağım)

EBEDÎ HAYATIN VE MELEKÛTUN ANAHTARI

(Romalılara - 12 - 9) : « Kötüden nefret edin. İyiyeye yapışın»

İLK HİRİSTİYANLIK

Hıristiyanlık ; ilk zuhurunda Mûsevî Dininin temelinde dayanan bir Dindi. İmanda Mûsevîden farksızdı. Hıristiyanlık; Mûsevîlikde aynı Dinin yeni bir fikir ve amel safhası idi. Allahın birliği imânına Mûsevî ne derecede tam ve sağlam bağılı ise Hazreti İsâ ve ona uyanlar da aynı derecede bağılı idiler.

Hazreti İsâ; ta'limlerinde şu esasları Dine esas tutuyordu:

Allahdan başka Allah yoktur.

Bir Allah vardır. Her şey ondandır ve onun içindir.

İbâdet, secde, yalnız Allaha edilecektir.

Bir iyi vardır. O da Allahdır.

Allahın iradelerini yapan benim anam, kardeşim kız kardeşimdir.

Allahın emirleri ebedî hayattır.

Bana inanan bana değil ancak beni gönderene imân eder.

İnsan oğlu [hazreti İsa] kendisine hizmet edilmek için değil ancak hizmet etmeğe [geldi]

Benim yemeđim beni gönderenin iradesini yapmaktır.

Gerçek hasad bereketli fakat işçiler azdır, imdi hasadın Rabbına yalvarın ki kendi hasadına işçiler çıkarsın

Sanmayın ki ben şeriatı [Musevî şeriatini] yahut peygamberleri iptal etmeğe geldim, ben iptal etmeğe değil ancak tamamlamağa geldim

Bizden hiç kimse; kendisi için yaşamıyor ve hiç kimse kendisi için ölmüyor çünkü eğer yaşarsak Rab [Allah] için yaparız. Ve eğer ölürssek Rab için ölüyoruz. İmdi ; gerek yer, gerek içer, her ne yaparsanız her şeyi Allahın izzeti için yapın.

*

**

Böylece :

Hazreti İsa; tek merci'in, tek melcein Allah olduğunu gösterdikten ve ilk Hıristiyanlar bu esasta bir istikamet aldıktan sonradır ki engizisyon ve Haçlı seferler devrini idare eden kilise adamlarının müdahalesi ile iman ve hareket hattı değişmiş, sırf siyasî maksadlarla icad edilen kanaatler Hıristiyanlığa karıştırılarak âkideler Mûsevîlikdekinden ve dolayısıyla Müslümanlarınkinden ayrılmıştır.

Kilise istemiştir ki : Hıristiyanlık dünyaya yayılsın Müsevîlik; Müslümanlık ve Şark Dinleri i'tibardan düşsün. Netice itibariyle kilise dünyaya hakim olsun ve Din dışında bir siyaset tutturarak dünya ma'nevîyatını idare etsin.

Bunun için yaptığı şey, i'tikadları değiştirmek ve insanları Allahdan ayırıp hazreti İsâya bağlamak te-şebbüsü olmuştur.

Başka Dinler; Allaha bir mi diyor. Kilise hazreti Meryeme ve Hazreti İsâya da Allahlık vererek bir Allahın Allahlığını hem üçe ayırmış hem de İbrâhîmin Allahını; beşeriyetin ezeli günahından dolayı beşeriyete gazablı göstermiş ve ancak bu günahın affi için kendini kurban eden oğlu Hazreti İsânın fedakârlığı yüzünden ve o günden itibaren Allah; Hazreti İsâda muhabbetini izhar etmiştir demiştir.

İmdi Allah ; (Hazreti İsânın Dinine girenlere Hazreti İsâ vasıtasıyla muhabbet gösterecek, Hıristiyanlığa girmeyecek olanlara karşı gazabını muhafaza edecektir) davasını gütmüştür.

Bu halde :

(Selâmet yalnız Hıristiyanlıktadır. Hıristiyanlık dışında kalanlar ezeli günahın devam üzere varisleri, günah çocukları gazab-Allahının gazabına uğramış mahlûkları ve lâ'netlileridir) demek istemiştir.

Ve sonra bu müretteb fikre şöyle bir amelî hareket kapısı da açmıştır :

Mısırdan kurtarılıp çöle nakledilen Müsevîler; sonra Filistine yerleşmek üzere hareket ettikleri zaman Allahın emri ile nasıl bütün Filistin sakinlerini çoluğu çocuğu, kadını erkeğiyle kılıçtan geçirdilirse, Allahın

düşmanları olan Putperestlere böyle muamele ettiler-
se ; (Hıristiyanlık geldikten sonra Hıristiyanlığa gir-
miyenlerin dahi bu muameleye uğramaları gerekir. On-
lar dahi Putperestlerin durumunda ve Allaha karşıdır-
lar. Onlar gazab Allahının hidayetsız, lâ'netleme kulla-
rıdır, onları dahi yok etmek Allahı memnun eder)
gibi bir nazariyeyi ortalığa yaymışlardır.

İşte :

Kilise politikacıları; nev'i husûsiyyetine inhisar e-
den tek vak'ayı, Mûsevîlerin Filistine kılıçla yerleşme
hareketini; kendileri için tekrar olunabilir kanaatini or-
taya koyacak, engizisyon mahkemeleri kuracak, ve
Haçlı ordular tertibederek Müslümanlara ve Mûsevîle-
re saldırtacak derecede Dinden, imandan ayrıldılar ve
ne Mûsevî şeriatinde ne Hıristiyan kitabında icrasına
bir zerre mesag olmıyan böyle feci' harekât ve mua-
melâta tevessül ettiler. Dünyada Dinler arası ihtilâfın
en şiddet kesbettiği tarih bu tarihtir ve müsebbibleri
kilise politikacılarıdır, dünyada işlenen günahların
en büyük ölçüdekilerininin mes'ûliyeti onların boynun-
dadır.

*
**

Başka Dindekilere karşı husûmeti aşıl原因 ve
imanda Hıristiyanlığı kitab ehli Dinlerinden ayıran,
Hıristiyanlığa yegâne meşrû' Din itibarı vermeğe çalı-
şan ve hakikatde Allaha ve beşer vicdanına aykırı bir
yol tutan politikacıların ele aldıkları bu davayı ehem-
miyetine binaen biraz daha genişçe inceliyelim :

F. 4

Sonraki Hıristiyanları bütün dünyadan ayıran davâ

Hazreti Âdemin yaratılması ile başlayan bir mes'eleye dayanan bu davâ; Hıristiyanlığın bu davayı güdenlerini yalnız Hak Allaha inanan, bütün dünya milletlerinden ayırmıştır. Bu davayı güdenler (Katolik Hıristiyan) bulunmayanları da Allahın gazablısı ve lânetlisi farz ederek haklarında engizisyon mezalimi tatbik etmişlerdir. Katolik ve Protestan mezheb muharebeleri 30 milyon Hıristiyanın hayatına mal olmuştur. Dünyanın en mühim vekayiini teşkil eden bu teşebbüsün aslını, menşeyini bilmek her kes için her zaman lâzımdır.

Ma'lûmdur ki :

Hazreti İsâ; İsrâîl zürriyetinden gelen hazreti Meryemin oğludur, Ve daha evvel bahsi geçtiği üzere yalnız İsrâîl zürriyetinden olanlara memûr olduğunu söylemiştir. Hatta İsrâîl zürriyetinden olmıyan ken'anlı bir kadın, hasta kızını hazreti İsâyâ okutmak istediği zaman hazreti İsâ kadının arzusuna uymaktan çekinmiş ve **(Ben İsrâîl evinin kaybolmuş koyunlarından başkasına gönderilmedim) demiştir.**

Hazreti İsâ misyoner [yani İlâhî hizmet vazifeli] bir kavim olan İbranî Mûsevîlere memurdu. Yani (İsrâîl) diye anılan hazreti (Yakûb) un zürriyetinden vüçûde gelen Mûsevî cemaatini İlâhî vazife başına topalayacak ve onlara Hıristiyanlık devrini açacaktı. Hıristiyanlık Mûsevîliğin devamı olacaktı. Musevîlik, İsrâîl oğullarına ferdî terbiyeyi, aile terbiyesini, cemaat ter-

biyesini öğretmişti. Hıristiyanlık devresi bütün dünya insanlarıyla muâşeret terbiyesini öğretecekti. Binaena-leyh Hazreti İsa; Mûsevîliğin dayandığı Allah birliği fikrini zerre kadar şüpheye düşürecek hiç bir şey söylemediği gibi bilhassa onu te'yid edecek kuvvetli sözler söyledi. Meselâ :

«Dinle ey İsrâîl Allahımız Rab; bir olan Rabdır. Ve Rab Allahını bütün yüreğinden, bütün canından, bütün fikrinden ve bütün kuvvetinle seveceksin» buyurdu (Markos - 12 - 30(29÷30))

Diğeri :

«İsa da ona dedi; Niçin bana iyi diyorsun, birden başka kimse iyi değildir O da Allahdır» buyurdu [Markos - 10 - 18]

Diğeri :

«Her kim göklerde olan babamın [1]

[1]

Baba Oğul mefhûmu

Hazreti İsanın İncil-i şerifde Allahdan bahsederken baba diye vasıflandırması alel'âde beşerî ma'nasının üstünde bir mukaddes ma'na ifade eder. Allah kendini Mûsevîlere ilk Din devresinde bu baba vasfı ile tanıtarak İsrâîl oğullarını Dine teşvik buyurmuş ve onlara «Eğer siz iradelerimi icra ederseniz ben size baba olacağım siz de bana oğullar ve kızlar olacaksınız» buyurmuştur. İmdi buradaki babalık ve oğul-

irâdesini yaparsa o; benim, kardeşim, kız kardeşim ve anamdır» buyurdu. [Mat-ta - 13(12) - 50]

Diğeri :

«Rab Allahına secde ve yalnız ona ibâdet edeceksin» [Matta - 4 - 10]

Hıristiyanlığın temeli bu kadar Allahda birlikci [tevhidci] iken ve Musevîlerin tevhidcileri Hıristiyanlığa davet edilmiş iken nasıl olmuş da Hıristiyanlıkta teslis yani üçleme fikri çıkmış. İşte Hıristiyanların beşeriyetden ayrıldığı nokta budur ve sebebi de [daha evvel muhtasaren bahsi geçtiği gibi] şu mülâhazalara dayanır :

Hıristiyanlık Mûsevî Dininden bir safhadır. Şeriatde Mûsevî şeriatine, Tevrât-ı şerîfe tabi'dir. Hatta hazreti İsa; dünya durdukca Tevrâtdan bir noktanın değişmeyeceğini ona hürmet lüzumunu ta'lim etmiştir.

Roma kilisesi ise mesaisinde Mûsevîliğin değil müstakil bir Hıristiyanlığın vücûd bulmasına ve dünyayı Hıristiyanlığa girmeğe sevk edecek yeni fikirlerin ortaya konmasına tarafdâr olmuştur. Zira Mûsevîliğin hükümlerini şiddetli telâkkî etmiştir, cazibesiz zan

[1 inci haşiyenin devamı]

luk nisbet ifade eder. Hidayet babalığı ve hidayet oğulluğu gibi. Mukaddes kitabda (cehennem oğulları) ta'biri var ki (cehennemlik) demektir. Bu nisbet ma'nasında ifade; bizim dîvan edebiyatımızda da yer almıştır. (Ebnây-i sebîl) gibi ki Türkcesi yol oğullarıdır. Kasdettiği ma'na yol adamları, yolculardır.

etmiştir ve nihayet şu kararı almıştır:

Hazreti İsanın dünyaya gelip ezeli günahın affi için kendini Allaha kurban ettiği zamana kadar dünyaya ne kadar insan doğmuş ise günah çocuğudur. Bunlar Allahın gazabına uğramış lâ'netlilerdir. Ezeli günahdan kurtulmak ve âhretini kazanmak isteyenler Hıristiyan olmak mecburiyyetindedir. Hazreti İsanın yoluna girmek zaruretindedir. Aksi halde hepsi dalâlettedir.

Allah hazreti İsanın kendini kurban etmesini kendi oğlu olduğu için kabul etmiştir. Ve oğluna muhabbeti yüzünden bu vesile ile ve bu vasıta ile muhabbetini dünyaya yaymağı vaad etmiştir. İmdi Hıristiyanlar; muhabbet Allahının muhabbet çocuklarıdır. Hıristiyanlık dışında olanlar gazab Allahının gazablı kullarıdır.

Bu haksız siyasî tertibin; kuvvetle de desteklenip yürütülmesi ve Haçlı seferlerin idaresi ve engizisyonların yaşatılması için kilise krallar ve imparatorlarla da menfaat ortaklığı yaptı. Ma'nevî nüfuzu ile onların nüfuzunu destekledi. Onlar da maddî kuvvetleri ile onun ma'nevî nüfuzunu desteklediler. Ve dünya acınacak bir hale geldi.

Hak ve hakikat ne idi?

Kur'an-ı kerîme göre :

Cenâb-ı Hak hazreti Âdeme cennetde bir ağaca yaklaşmasını men etti. Hazreti Âdem bu men'i unuttu hılâfına hareket etti. Fakat Allah iykaz edince hazreti Âdem işlediğı günahı anladı. Hemen Allahdan af diledi. İnsan zayıf yaratılmış ve unutkan olduğu için Allah da hazreti Âdemin günahını af buyurdu mes'ele vukuunu müteakib böylece kapandı.

Hıristiyan kilisesi bu hakikati mukaddes vesikalar ve akıl ve mantık hilâfına ele alarak şu iddiada bulunuyor:

1) Allah gazab ettiğinden dolayı Âdemi şeytanla birlikte yere indirdi. Âdemin yere inmesi ile yer; günahkâr Âdemin yüzünden lâ'netli oldu. Âdemden gelen zürriyetlerin hepsi bu günaha varis ve lâ'netli oldular. Ta ki hazreti İsâ geldi de dünyada bir dönüm noktası peyda oldu.

C — 1 : Âdem yere inmeyeydi dünya yaradılmayacak mı idi ? Veyahud dünya Âdemsiz boş mu duracaktı ? Âdem günah işlemiyeydi, ilâ nihaye cennetde mi kalacaktı ? Beşer nesli vücûd bulmıyacak mı idi ?

Tevrât-ı şerifin Tekvîn kitabı ki [Hıristiyanların da mukaddes kitabıdır] hazreti Âdemin yer yüzünü i'mâr ve islah için Allah tarafından indirildiğini yazıyor. Muhalif iddia bu mukaddes vesikaya muhaliftir. Sonra hem Kur'an-ı kerîm hem Tevrât-ı şerif baba günahının evlâda sirayet etmiyeceğini, evlâdın baba günahlarına varis olmayacağını bildiriyor. Muhalif iddia bu mukaddes vesikaya da muhaliftir.

Sonra Zebûr-u şerifde hazreti Dâvûd Allahın gazabı bir andır [geçicidir] arkasından meserret gelir buruyor. İncîl-i şerif de «Öfkenin üzerinde güneş batmasın» diye emrolunuyor.

Güzel ahlâkın ki kaynağı Allahdır. Ve her Din mensubları Allahın ahlâkı ile ahlâklanmak mükellefiyeti taşımaktadır. Beşer Âdemin unutkanlıkla işlediği günahın gazabını Allah binlerce sene hiç taşır mı? Allahın acıyan, merhamet eden af eden sıfatları buna mani'dir. İmdi Âdem mel'ûn oldu, doğan nesilleri gü-

nahkâr ve mel'ûn oldu.. Yer yüzü ebediyyen mel'ûn oldu nasıl denir.?

Allah hazreti İsnânın kendini kurban ettiği güne kadar gazablı idi de ne hikmete mebni insan yaratmakta devam etti ve onlara ni'metler verdi ve yetiştirdi. Allah e'falinde muhtardır. İstemediği, sevmediği şeyi yapmaz. Allah kullarını sevmiyeydi yaratmazdı. Bakıp gözetmezdi yaşatmazdı ve İsrâîl enbiyasını gönderecek onları o güzel ta'limlerle terbiyelerine itina göstermezdi. O kitaplarda muhabbetden bahsetmezdi. Muhabbet göstermez ve muhabbet istemezdi.

Allah abes iş işlemez, mukaddes kitablar gösteriyor ki abes olarak yaratılmış hiç bir şey yoktur. Her şey yerli yerinde ve en muvafıkı en güzeli olarak yaratılmıştır.

İnsan mahlûkların en şerefliisidir. Zira Rûh-ül-kudüs'ü taşımak ni'meti gibi bir liyakati hâizdir ve onun için her şey ve yer gök insanı yetiştirmek için yaratılmıştır. Yer yüzünü mübarek insanların mübarek cesedleri kaplıyor. Yer yüzüne insan ayağı değmekle yer mübarek olmuştur. Zira Rûh-ül-kudüs yani Allahın zat nûru onun kalbinde yer almıştır,

Yer yüzüne inen Âdem o Âdemdir ki Allah bütün meleklerle ona secde etmelerini emretmiştir. Allahın sevgilisi hazreti İbrâhîm o Âdemin zürriyetinden dünyaya gelmiştir. Allah yer yüzüne muhabbetini yaymadı da hazreti İbrâhîm nasıl sevgili oldu. Ve fazilet örnekleri nebîler velîler dünyaya geldi. Her insan ancak yer yüzünde Allaha hizmet etmiş ve halka muhabbetde iyilikde önderlik etmiştir. İnsanlar Allahdan tecellî eden muhabbetle evlâdlarına bakmışlar, Allah için aileler cemaatler teşkil etmişler, Allah için hayır ve ha-

senâta koşmuşlar Allah yolunda her şeylerini vermeğe gayret duymuşlardır.

Allah yer yüzüne muhabbetini yaymayaydı çiçekler bitermiydi, kuşlar ötermiydi, ağaçlar donanır-mıydı. İnsan yüzü bir an bile gülermiydi. Ana; çocuğunu göğsüne basarmıydı, ana göğsü südle dolarmıydı. İnsan insanı kurtarmak gayreti duyarmıydı?

Allah; ancak (hazreti İsadın sonra ve hazreti İsa vasıtasıyla muhabbetini dünyaya yaydı) diye vaki' iddiayı dünya vekayii te'yid etmemiştir. Engizisyon mazâlimini Haçlı seferlerini kilise tertiplemiştir. Hıristiyan devletler; bu güne kadar dünyada harbi yaşatmışlar ve diktatörlerin muhabbete münafî icraatına yer vermişlerdir. Bütün insanları Hıristiyanlık içine almak kasdi ile ve Hıristiyanlık dışında hidâyet ve selâmet yoktur iddiası ile hazreti İsayı bidayetde esas ittihaz eden kilise; dünyanın sonunu da Hazreti İsa ile bitirmekde ve mahşerde insanların sorgusunu ve cennetlik ve cehennemlik olarak tasnifini Allah değil hazreti İsanın yapacağını iddia etmiş ve hazreti İsaya tâbi' olmyanların cehennemlik olacakları fikrini yaymıştır.

Roma kilisesinin Hıristiyanlık diye icâd ettiği fikirlerin ve onları yürütmek için kullandığı şiddetin yanlışlığını zaman isbat etmiştir. Hıristiyanlık dışındaki cemaatleri Hıristiyan yapmak şöyle dursun kiliseye bağlı katolikleri bile eli altında tutamamış beşer vicdanı İlâhî gayretle haksızlıklara ve baskılara karşı isyan etmiş Protestanlık çıkmış ve Katoliklerle Protestanlar arasında devam eden uzun muharebe bu yüzden çıkmıştır.

Bütün tedhiş, tazyik ve işkenceye rağmen Protestanlık; yok edilememiştir. Ve Protestanlığı yüzünden

Amerikaya muhacerete mecbur olan iyi niyetli hür fikirli, ve gayretli insanlar arasında Hıristiyanlık; asıl saf hakikatine doğru inkişafa başlamış ve devam üzere inkişaf etmiştir. Yeni yeni Protestan mezhepleri vücûde gelmiştir. Bu mezheb adedinin elli kadar olduğunu işittim fakat içlerinde muvahhidler [Yunitarien'ler] diye bir mezhebin de bulunduğunu eserlerini getirterek öğrendim. İşte bütün bu mesaî nihayet bu muvahhidler ile saffet-i asliyyesine ermiştir. Hazreti İsânın zamanındaki Hıristiyanlığı bulmuştur. Muvahhidlerin Allah telâkkisi asıl Mûsevî mukaddes kitaplarındaki esasa, tam birliğe uygundur. Ve binaenaleyh Müslüman âkidesindeki esasa dahi uymaktadır.

Müslümanları Hıristiyanlardan idarede ayıran bir mühim esas K İ L İ S E

Hazreti İsânın bir sözü ; halefî Havâri Sen Piere büyük bir nüfuz tanıtmış fakat Sen Pier'in şahsına münhasır bu nüfuz, Sen Pier'in yerine geçen Roma kilisesi papaları tarafından da nazari olarak benimsenmiş ve bu nüfuz, ve tasarruf; Roma kilisesi reisi namına rûhanî vazife icra eden en küçük köy rahibi kademesine kadar vekâletle intikal etmiştir.

Bu nüfuz; rûhanî bir şahsiyyetin bir Hıristiyanı kötü fiillerinden dolayı hakkında lâ'net dilemesi veya çok iyi fiillerinden dolayı hakkında bereket dilemesidir.

Hıristiyanlarca lâ'nete uğrayan yani [halk lisanında (afaroz) denen] bedduaya uğrayan kimse hem Hıristiyan ictimaî hayatınca hukûk dışı matrut bir in-

san olur. Hem de cehennemlik addolunur. Bereket duası kazanan da bunun aksine ma'nevî itibar kazanır ve kendisi cennetlik sayılır.

Hıristiyanlardan günah işliyenlerin papalara günah çıkartmaları bereket duasına nâiliyyet ve günahdan kurtulmak içindir.

Papalara nüfuz kaynağı olan kelâm

Sen Pier'e hazreti İsânın söylediği sözün aslı şudur

(Matta 16 - 18 ve 19) : « Sen Petrussun ve ben kilisemi bu kayanın üzerine kuracağım ve cehennemin kapıları onu yenemeyecektir. Göklerin melekûtunun anahtarlarını sana vereceğim yer yüzünde bağliyacağın her şey göklerde bağlanmış olacaktır. Ve yer yüzünde çözeceğin her şey göklerde çözülmüş olacaktır. »

Görülüyor ki bu kelâm Hıristiyanı tam saadete ve ya tam felâkete götürecektir kuvveti haizdir. Fakat kuvvet Sen Pier'den sonra bu kuvveti müessese siyasetinde kullanan papaların eline geçmiş ve engizisyonlar gibi fevkal'âde işkenceli tazyik sistemleri ve haçlı tahribkâr seferler bu nüfuzla ortaya konmuştur. Ve halk her türlü siyasî ve örfî icraatın İncîl muhtevisiyatı ile tezat teşkil ettiğini anlamasın diyedir ki İncîl halkdan sıkı sıkıya gizlenmiş, kilise reisinde saklı tutula gelmiştir. Hıristiyanlar İncîl namına kilise reisinin umumî, husûsî emirleriyle idare olunmuş ve bu hâl Protestanlığın zuhuruna kadar devam etmiştir. Ondan sonra İn-

cîl halk eline geçmiş ve kilise icraatı ile İncîl muhteviyâtının uymazlığı herkesce anlaşılmıştır.

Protestanlık, Roma kilisesini idare edenlerin candan bıktırarak derecede haksız, örfî muamelelerinden doğmuştur.

Bu gün engizisyon tazyiki yoktur. Fakat papaların eski nüfuz ve kuvveti de yoktur. Afaroz edilmelelerine rağmen mühim bir katolik cemiyet Protestan olmuş acı hislerle Roma kilisesinden ayrılmıştır. Ve katolik mezhebinde kalanlar içinde de [Fransa gibisi] (lâyıklık) ilân etmiştir. Yani meb'ûsan meclisinin kanun tanziminde Roma kilisesinin murakabe ve hakimiyet hakkını reddetmiştir.

Hür düşünmek, aklı kullanmak şahsî ictihad hakkı

Elyevm Katoliklerde Din ve mezheb üzerinde münakaşa hürriyeti yoktur. Bu kat'iyetle memnu'dur. Müeyyidesi afarozdur. Yani temizlenmez günahkârlık ilândır.

İmdi bir katoliğe kendi mezhebi üzerinde kim bir münakaşa açsa bir tek kelime ile bile münakaşaya iştirak edemez. Ve yanılıp ederse papasa gidip ilticaya i'tiraf-ı zünuba yani günah çıkartmağa mecburdur. İşte kilise böyle bir kat'iyetle ve hazreti İsanın yukarıda yazılı kelâmına dayanarak kiliseden halka doğru kademeli bir mutlakiyet idaresi ve hükümlerlik te'sis eder

Müslümanlıkda rüşd farkı :

Müslümanlıkda ne kilise hakimiyetine benzer bir

camii hakimiyyeti, ne de hiç bir müslümanda papaların ellerinde tuttuğu : (cennete veya cehenneme göndermek kuvveti) gibi bir kuvvet, ne fikir hürriyetsizliği, fikri münakaşa memnûiyyeti vardır.

Hazreti Muhammed efendimiz ; (ümmetimin ihtilâfi rahmetdir) buyurmuştur. Yani fikir ihtilâfından münakaşa ve bundan da hakikatin kendisi doğar demek istemiştir.

Kur'anı kerim akla hitap eder, çünkü beşeriyyetin rüşd devrinde gelmiştir. Evvelki ümmetler gibi ruhânîler vesayeti altında değildir. Peygamber Efendimiz etrafa gönderdiği memurlarına icraatında Kur'anı kerim muhteviyatına göre âmel etmelerini Kur'anda sarîh bir esas bulamazlarsa Peygamber Efendimizin sünnetinde emsal aramalarını orada da bulamazlarsa akla danışılarak ictehad etmelerini emretmiş ve bunu usul ittihaz ettirmiştir.

Dinimiz; bir insana hayatı boyunca aklına danışmakla mükellef ve akli dolayısıyla ef'âlinden mes'ul olacağını öğretmiştir. Şunun bunun aklına gözü kapalı uymayı men'etmiştir. Peygamber efendimiz : (Fetvâ ehli fetva verseler dahi sen fetvayı kendinden al) buyurmuştur.

Kur'anı kerim; Peygamber efendimizin dahi işlerinde alâkalılarla istişarede bulunmasını ve istişarenin neticesine göre Allaha tevekkül ederek hareket etmesini emir buyurmuştur.

Peygamber efendimiz : (Hepiniz çobansınız ve sürüden mes'ulsünüz) buyurmuştur. İşte bu; rüşd halinde insanlık hakkı taşıyan bir ferdin ve cemiyetin yapacağı içtimaî vazifedir ve hakikî demokrasinin târifi de budur.

İmdi, Müslüman; kimsenin vesayeti altında değildir. Müslüman akli, iz'ânı, şuûru ile hareket serbestisine malik olduğundan dolayı dinde mükellifiyetler taşır. Müslümanın ne sevabını ne günahını Allahtan başka kimse arttıramaz ve eksiltemez.

Müslüman aklını kullanacağı için hürdür. Ve kimsenin arzusuna tâbi değildir. İyiliğe gitmek için emir beklemez, fenalıktan çekinmek için de tahzire ihtiyac göstermez. Fenalığı iyiliği birbirinden ayırmak mükellefiyet ve mes'ûliyetini kendi taşır. Müslüman; kimseye arz-ı zillet etmez. Allahdan başkasına günahını söylemez, müslümanın Müslümana karşı vazifesi hüsn-ü zanda bulunmaktır. Günahkârlık mevzuunda Allahdan af ve magfiret bekletmektir. Allahdan ümid kesdirtmek daima teselli vermektir. Ve Allaha tam bir güvenle: (günahın benim, sevabım senin olsun) demektir.

Allah kul ile kendi arasına kimseyi kabul etmemiştir. Reşid bir insana aklını ve Kur'anı kâfi görmüştür.

Ve şöyle buyurmuştur :

(8 - Enfâl - 44(42)) : «Helâk mi olacak bey-yine [aklî delîl ile] helâk olsun hayat mı bulacak Beyyine ile hayat bulsun. »

Yani :

İnsan helâk olacaksa dahî aklının hakkını vererek, aklını tam olarak kullanmış bulunarak helâk olsun. Kurtulacaksa da öyle.

Ve :

Cenâb-ı Hak; Kur'an-ı kerimi ma'nası anlaşılın ve üzerinde akıl, fikir yürütölsün diye arabca indirdi-

ğini bildirir. Ve yine Kur'an-ı kerimde Cenâb-ı Hak âyetlerdeki İlâhî murada akıl erdirilmesi ve şümûlü üzerinde düşünülmesi için sık sık iykazda bulunur. Hü-lâsa Allah her vesiyle ile Dinde Müslümanın aklına hitab eder ve hikmetsiz ve lüzumsuz bir şey emretmediğini bildirmek ister.

İmdi :

Müslümanda ; akli kullanmak, hür düşünmek ve en faydalı yolu araştırmak, ve Allahın her mevzu'daki esas muradı mahfuz kalmak şartıyla hayatının Dinde en kolaylaştıracak cihetlerini bulmak esastır. Bu esas itibariyle ictihad hakkı Müslümanın en esaslı bir hakkıdır.

Binaenaleyh Müslümanın inandığı şey, aklının erdiği şey olmak gerekir. Zaten insanın akıl erdiremediği şeyi fi'len benimsemesi de mümkün değildir. Hıristiyana göre hazreti Âdem cennetde hürriyetini kötüye kullanarak günah işlemiştir. Müslümana göre bu günahı emri unutarak işlemiştir.

*
**

SONRAKİ HİRİSTİYANLAR :

Sonraki Hıristiyanlar ; Allah yerine hazreti İsâyı Allah tanıyarak ve merci-i kül olarak kabul etmişlerdir. Onlara göre Allah yaklaşılabılır mahiyetde değildir. Ancak oğlu İsâ ona yaklaşabilir. Binaenaleyh insanlara her şey için merci' hazreti İsadır. Duâda muhatab İsadır.

Müslümanda merci'

Müslüman Allahdan başkasına dua için hitab etmez, Kur'an-ı kerime göre Allah insana şah damarından yakındır. Allahın Resûlü duâ merci'i değildir.

Müslümanın kendisi Allahın Resûlüne salâvat getirir. Yani Allahın resûlü hakkında Allahdan rahmet ve selâmet diler.

Müslümanlıkta Allahdan başka hiç kimsenin ne ferd, ne zümre, ne müessese hiç bir şeyin saltanatına yer yoktur. Tek saltanat Allahındır. Her Müslüman Allah saltanatının münâdîsi, işçisi ve bekçisidir.

Kur'an-ı kerîme göre : Mü'minler kardeşdir. Ve her mü'min; kardeşler arasını islah ile mükelleftir. Bunun için kimseden delalet veya müsaade beklemez, yine Kur'an-ı kerime göre erkek kadın mü'minler birbirinin vefîsidir. Birbirlerini iyiliğe kendiliklerinden sevk ederler. Ve fenalıklardan alıkoyarlar. Kimseden bunun için delâlet ve müsaade beklemezler netice itibariyle mü'minler ; dünyada iyiliği yürüten ve fenalığı durduran Allahın askerleridir. Hey'eti umûmiyesi demokrat bir cemiyettir, Halk; Allahın ailesidir. Halkın dileği Hakkın dileğidir.

Müslümanlıkta idare :

Halk kendi hizmetine beğendiğini içinden seçer iş başına getirir. Ve her ferd birer çoban mes'ûliyeti ve salâhiyeti ile işlerin iyi gidip gitmediğini murakabe eder, her Müslüman hürdür. Reisini alenen sorguya çeker ve halk bu sorgu ile alâkalanır. Kendi soruyormuş gibi mevzuu benimser ve neticesine göre hareketini ayarlar.

Müslümanları ta'lim ve terbiye için dahi bir müesseseye ve hususî bir sınıfa ihtiyac görülmemiştir. Zira her Müslüman bilmeğe ve bildiğini bilmiyenlere öğretmeğe mecburdur. Peygamber efendimizin hayatında mevcûd mescidde daima iki halka faaliyet halinde idi.

Halkanın biri ilim öğretmekle ve halkanın diğeri Al-
lahı zikretmekle meşguldü. Bize Din getiren Peygam-
ber efendimiz «ilim Çinde bile olsa» öğrenmeğe gi-
dilmesini «beşikden mezara kadar» bilgi edinmek lâzım
geldiğini ta'lim buyurmuştur.

Reşid Müslüman :

Reşid Müslüman o demektir ki, her nerede bulu-
nursa bulunsun hiç bir müessesenin hususî ta'limatına
tabi' olmayarak Allaha bağlılığının iktizasını yani iyi-
lik etmek, iyiliği yürütmek ve fenalıktan sakınmak ve
sakındırmak işini emir beklemeden, teşvike ihtiyac
görmeden, hatta tehdide karşı bile çekinmiyerek İlâhî
vazifesini ifa eder. Mazlumun hakkını müdafaa eder.
cahile bilmediğini öğretir, muhtaca yardım eder, elin-
den gelen iyiliği kimseden esirgemez, her yerde taka-
ti ve imkânı derecesinde kurtarıcı bir unsur olur. İşte
Müslümanı tarif eden bir kaç âyet-i kerime :

**(61 - Sâf - 14) : « Ey mü'minler Allahın
yardımcıları olunuz »**

Diğeri :

**(5 - Mâide - 3(2)) : «Hayır, hasenât ve tak-
vâ üzerine birbirinize yardım ediniz zu-
lüm ve günah üzerine birbirinize yardım-
cı olmayınız »**

Bu iki âyet-i kerimede de görülür ki Allaha ve
halka hizmete çağırılan mü'minlerdir. Her hangi bir
müessese veya mahsus bir sınıf değildir.

Diğeri :

(41 - Fussilet - 33) : «Allaha davet eden

ve iyilik işleri işleyip ben de Müslümanlardanım diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır. »

Diğeri :

(3 - Âl-i İmran - 110) : «Siz insanlar arasına çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz. İyi şeyleri emir ve fenalıklardan nehiy eder, Allaha iman eylersiniz. »

Netice :

Rüşd ehli Müslümanın Allahdan gayrısına kulluk etmesine, Allah ile kendi arasında bir fâniye yer vermesine, Allahdan başkasından bir şey istemesine, Allahdan başkasından korkmasına, Allahın rızasından gayrı bir rızaya hizmet etmesine cevaz yoktur. Mü'mine Allah yeter. Mü'mine mü'minler yeter.

Allaha hizmetde ücrete itibar yoktur. Müslüman her insana İlâhî vazifesini insandan birşey isteyerek bir şey bekliyerek değil Allahın rızasını dileyerek yapar. İnsanın rızkını Allah tekeffül etmiştir. Mü'min dahi dünyaya gelmekle Allaha hizmet vazifesini üzerine almıştır. Zira hilkatden murad ibadet ve hizmetdir.

Dinde Hıristiyanlık safhası

Hıristiyanlık kendi safhasında temelini; ne mevcûd Mûsevîlik esasına dayayabildi ne de Din esaslarına dayalı bir müstakil cemiyet kurabildi. Mûsevîler uzak

F. 5

durdu, yeni Hıristiyanlık da ne sâliklerinde kuvvet ve ne bulunduğu muhitde buna imkân bulabildi Hıristiyanlık ; putperest imparatorların hükümlerinde olduğu sahalarda mütevası' insanlar arasında yayılmağa başlamış ve hazreti İsnânın göge intikalinde bıraktığı yüz yirmi insandan mürekkep ümmet bilâhare Havarîlerin velâyeti altında ve pek yüksek bir çalışma neticesi mevcûdu iki bini bulmuş ve bu ümmet yine hürriyet tanımayan putperest idare altında bir topluluk, bir kilise cemaati vücûde getirmişti. Fakat tam bir kardeşlik havasında kazançlarını ve hayatlarını yiyeceklerini birleştirmişlerdi.

Hıristiyanlık; devletleri idare edenlere kadar da bir gün yayıldı fakat devlet sistemini Dînî bir idare haline koymadı devletleri idare edenler şahsen Hıristiyan sayıldılar fakat onlar milletlerini idarede ve milletler arası muâşeretde bildiklerine ve eski usûllerine devam ettiler. Din hükümlerine, İncil-i şerifin rûhuna uymadılar. İç idarede carî istibdad ve tahakkümü ve dış siyasetde emperyalist ve kapitalist emellerini bırakamadılar. Demokrasi inkilâbları İslâmlik devrinin açılışından sonra başladı.

*
**

Dinin Müslümanlık safhası

Müslümanlık; dünyaya beşeriyetin rüşd devrinde geldi.

İmdi :

Hazreti Muhammed efendimiz fedakâr yardımcıları buldu. Din esasları üzere demokrat bir cemiyet kurdu, ve bu gün bile dünyanın hiç bir yerinde emsaline te-

sadûf edilemez bir demokrasi rûhu ile bu cemiyeti idâre etdi. Bu cemiyetde farksız bir adalet sınıfsız bir müsavât carî oldu, öyle ki insanlar ; insanlık haklarıyla cihazlandı ve birbirine velâyet derecesinde tam alâka ile kardeşliğe bağlandı. Bu cemiyet efradına; iyiliği yürütmek, fenalığı durdurmak vazifesi ideal olarak mal edildi.

Ne çare ki beşeriyet o devrede de tam kâmal derecesinde olgunlaşmış değildi. Peygamber efendimizin ve ondan sonra gelen hazreti Ebûbekirin ve hazreti Ömerin zamanında yol alan ilk hız ; çok halim tabiatde olan hazreti Osmanın zamanında manialarla karşılaştı. Çünkü yüreklerinde ihtiraslar gizliyenlerin ve şahsî düşünceler, şahsî menfaatler p e ş i n d e yürümek isteyenlerin faaliyetlerine müsaid hava esdi. Fırsat bulan politikacılar menfî maksadlarla meydana çıktılar. Politikacılar Mısırda bir fesad merkezi kurdular ve Hicaza sokulup ortalığı karıştırdılar. İhtiras adamlarını kendi taraflarına çektiler. Ve nihayet Hazreti Osmanı şehid ettiler.

Hazreti Ali zamanında Muaviye ihtiraslıları ele geçirdi ihtirassızlara ve başlarında meşru' reis bulunan İmâm-ı Ali efendimize karşı hasmâne cebhe aldı. İhtiraslı zümreyi şahsî menfaat karşılığında kendine kullandı. Ve İmâm-ı Alinin aleyhine harp açtı. Ekseriyet Muâviyede idi. Neticede türlü hiyle ve entrika yollarıyla Muâviye İslâmda idare tarzını değiştirdi, demokrasi yerine ferdî saltanat sistemi yani padişahlık kurdu. Ve hükümrânlık hakkı milletden padişahların şahsına intikal etti. Allahın padişahlığı ve saltanatı yerine ihtiraslı kulların padişahlığı ve saltanatı i'tibara geçti, onların da evlâdı bu saltanatlara varis oldular. Yani İslâm ümmeti halk hakimiyetinden hanedan hakimiyetleri altına geçti. Böylece İslâmın rûhu da

kuvveti de sönmeğe başladı. Zira ortalığa Müslüman bir camianın değil Müslümanların sırtında saltanat kurmuş hanedanların şahsî ve keyfi idareleri kaim oldu yani Allahın Dinde muradı yerine padişahların dünyadaki şahsî muradları yürürlüğe girdi.

Allahın muradına muhalif yükselen beşerî ihtiraslar ve bu ihtirasların doğurduğu padişahlık sistemi milletleri hükümdarların kulu kölesi haline koydu. Padişahlık gayrı meşrû' bir usul idi bu usûlü yaşatmak için de gayri meşrû' usûller tatbik edildi. Dindeki padişahlığa mugayir hakikatler milletlerden gizlendi onun yerine padişah kulluğu edebiyatı yer aldı. Bu uydurma edebiyat ; her fikir ve ahlâk cephesinde kendine göre fikir ve ahlâk uydurdu. Sâf ve halis fikir ve ahlâk; sahtesiyle karıştı. Riyakârlık, dalkavukluk, hak olanı söylememek, zulmü istibdadı alkışlamak, çiğnenen insan haklarını ağıza almamak, akıl kârı oldu. İctimaî bağlar çözüldü, ferdler; cemiyet yerine hükümdara bağlandı, Allah kulluğu yerine padişah kulluğu i'tibarda tutuldu. Halk biraz daha iyi yaşamak için padişah kulluğunda ileri kademelerde yer bulamasa da kulların kullarına kulluk etmek suretiyle kendine çare aradı.

Cemiyet; millî varlığından, benliğinden ayrılıp başının çaresini arayan zayıf ferdler haline inkilâp edince, her hakkını padişahlara bıraktı. Padişahlar her hakkın sahibi oldu. Memleket padişahın mülkü, millet padişahın çiftcisi, askeri oldu. Din ve ırz padişaha emanet edildi. Padişah kullarını düşünür Halk için sadakat ve itaattan başka düşünülecek bir şey yok denildi. Padişahlar halkın bu ölü teslimiyetini tamamiyle istismar ettiler, ictihad kapılarını kapattılar, cahil halkı ictihaddan mahrum hocaların elinde bir kuvvet

olarak avuclarında tuttular, seferden sefere yolladılar, taşdan taş çaldılar.

İşte fikirlerin durduğu, hürriyetin yok olduğu, insanların ihtiyarsız iradesiz bir teslimiyet içinde padişahların iradelerine uyduğu o devirdedir ki Müslümanların terakkisi geri kalmış, milletin millet olarak değil, bir ferdin; padişah olarak icraatı umumî hayata hâkim olmuş, gayesiz bir boşluk içinde Müslümanlar yalnız koşturulmuştur. Yalnız yorulmuş, yıpratılmıştır. Müslümana ne kendini ne cemiyetini ne ailesinin istikbalini düşünmeğe zaman ve imkân bırakılmamıştır.

İlk fitne, ilk bölünüş

Peygamber efendimizin zamanında tek vücûd gibi birleşen ve yalnız Hak yolda yürüyen, Hak için yaşayan, hak için çalışan ve hak uğrunda ölen İslâm camiası; ilk defa Muâviyenin fitne ve fesadı ile ikiye bölündü. Bu felâket, bu muazzam kötülük ; İslâm camiasına Mûaviyenin şahsî ihtirası neticesi onun sûi kasdi ile hazırlandı. Müslümanlar arasında ilk kan bunun fitnesi ile döküldü. Bu kadar büyük fenalıkları Muâviye sırf ihtirasını tatmin için irtikâb etdi. Bir şahsı için milyonlarca Müslümanların hayat ve istikbaline sûi kasde bulunmak ne müthiş bir ihtirasdı. Hiç bir münafıkın başaramadığı ölçüde bu bir fena kastdı. Sonra Muâviyeye (Sahâbe) kelimesine takılıp hazret diyenler de var. Münafıklar dahi Hazreti Muhammed efendimizle görüşmüş konuşmuş ve beraber imiş gibi görünmüştür. Onların içinde de zahiren namaz kılar görünenler olmuştur fakat hepsi hıyanet için fırsat aramıştır.

Allaha dost bir yürek taşıyan, Hazreti Muhammede, ümmetine hıyanet edebilir mi? Eğer edebilmiş ise onun ne Allaha, ne Hazreti Muhammede ne de mü'minlere sadakati ve dostluğu vardır. O ancak kendi nefsinin kulu ve ihtiraslarının esiridir. İnsanlar bir kelime oyununa kapılarak hakkı batıldan, iyiyi kötüden ayıramaz halde bulunurlarsa cemiyete selâmet yoktur her devirde gizli Muâviyeler, münafıklar vardır. Her zaman fırsat gözetirler ve bu gibi kelimelere aldanan boş yürekli zavallılar Muâviye ordusuna katılanlar gibi müfsidlerin yoldaşlığını, askerliğini, kulluğunu köleliğini yaparlar.

Allahın zât nûru olan (Rûh-ül-kudüs'ü) taşıyan zamanın kutbu büyük velî Hazreti Üveys-el karanî Muâviyeye karşı harp etmek üzere İmâm-ı Alinin saffına koşup yer almış ve bu muharebede şehid olmuştu.

O hazreti Üveys ki Peygamber efendimiz onun Allah indindeki mertebesine hürmetle sûret-i mahsusada bir hey'etle mübarek hırkasını göndermişti hatırını sormak üzere İmâm-ı Ali efendimizi göndermişti. Ve onun zamanın kutb-u âzamı olduğuna işaret için Peygamber efendimiz ; (Bana Yemenden Rahmânın kokusu geliyor) buyurmuştu. Yemendeki zât Hazreti Üveys idi. Ve Hazreti Üveys zamanın en büyük kutbi olmakla Allahın Rahmân sıfatının kâmil bir mazharı bulunuyordu.

Muâviyeye arzı hizmet ederek ona hazret diyenler, Oğlu Yezide tarafdarlık ederek Yezide hazret diyenler ve onların İslâm camiasında yaşattığı fitne ve kıtali yaşatıp Yezidin haleflerine hazret diyenler ; Muâviyeden itibaren her devrede cereyan eden fitne ve fesadın ve cidal ve kıtalin mes'ûliyyetini o fesad başlarıyla birlikte yüklenmişlerdir. Allah bütün Müslüman-

ları ve ter temiz ruhlu Türkleri bu gibi ağır vebâl ve ebedî hacaletden ebediyyen korusun âmîn..

Dünyada padişahlık devirleri :

Padişahların şahsî emellerine göre hareket eden milletler yer yüzünde bir düziye çarpıştı. Zira çarpıştırmıyacak tek yol Allahın doğru yolu ve cemiiyetde hakiki demokrasi hakimiyyeti idi.

İNTİBAH DEVRİ

Beşer tabında ihtiras olduğu gibi intibah dahi vardı. Sürekli harplerin tahribatı milletleri canından bıktırdı. Milletler kendilerine gelmeğe ve kendilerini benliklerinden ayıran hükümdarlık sistemine karşı ayaklanmağa başladılar, yer yer ihtilâller inkilâblar oldu. Halk kimi yerde cumhuriyet ilân etti kimi yerde kralını zararsız hale koydu müdahalesini şarta şuruta bağladı, kırallar gibi şahsî kudret sahibi olmağa, pervasız hükmetmeğe heves eden yeni devre harisleri ; kurtarıcı diktatörlük diye asımızda bir yeni tip hükümdarlık, kiral üstü kiralık icad ettiler. Hitler ve Mosolini bunun en meşhurlarından iki tipti.

Lâkin oynadıkları oyun ateş çıkardı. Dünya bir ikinci cihan harbi daha geçirdi. Birinci Cihan harbini kıralların imparatorların taşkın kuvvetleri çıkarmıştı. İkinci Cihan harbini de kırallar üstünde kiralık eden diktatörlerin taşkınlıkları çıkardı.

Dünya acı tecrübelerle gördü ki hangi millet kuvvetlenirse başındaki şahıs ister kiral olsun ister diktatör, talihini tecrübe için etrafına saldırmayınca du-

ramıyor. Kuvvet onlara karşı bir üstünlük hakkı veriyor. Meşru' haklar bu uydurma hakkın karşısında hiçe sayılıyor

Binaenaleyh bir milletin kuvvetlenmesi başka milletlerin başına belâ olur bir mahiyet alıyor. Bunun sâlim bir esasa bağlanmaktan başka çaresi olmadığını cihan harpleri gösterdi. Ve harplerin sonunda galiplerin de mağlûplar gibi perişan olduğu her varlığını, maddî manevî her kıymetini her kıymetli şeyini kaybettiği görüldü ve felâketler ağırlıkları derecesinde intibahlar doğurdu. Milletler intibahla el ele tutunmak müteselsil kefalet altında bir sâlim hayata dünyayı götürmek istedi. Evvelâ birinci cihan harbinden sonra Akvam cemiyetini sonra ikinci cihan harbinden sonra da daha müttekâmili olan (Birleşmiş milletler cemiyetini) kurdu. Birliğe katılanlar bugün olanca gayretleri ile çalışıyorlar. Üçüncü bir cihan harbine girmemeğe uğraşıyorlar.

Ve artık Garblılar birbiriyle uğraşmağı düşünmüyorlar bil'akis müşterek kuvveti bir araya toplayıp müşterek saadete engel teşkil eden komünizme karşı korunmağa çalışıyorlar. Fakat birbirlerinin sömürgeciliğine göz yumuyorlar ve sömürge müdafaasını komünizme karşı müdafaa mahiyetinde göstermeğe uğraşıyorlar.

Milletlerdeki intibah; dahilî işlerinde de samiyyetle yükselirse demokrasi rûhu kuvvetlenecektir. Bu rûhun kuvvetlenmesi komünizm salgınını derece derece zayıflatacaktır. Ve demokrasi tam yüksek kıvamını bulduğu zaman [ki ikinci cihan harbinde Mister Roosevelt ile Mister Churchill arasında akdolanmış bir (Atlântik) beyannamesi intişar etmişti. Bu beyan-nâmedeki hayat şartları demokrat milletleri ferdin her

türlü emniyetsizlikten ve tehditden koruyacak hayatî ihtiyaclarını te'min edecektir.

İşte o olgunlukda demokrasi dünya milletlerinde inkişaf edince] ve komünizmin kolayca elde edip Avrupa sömürgecilerine karşı kullandığı mağdur millet, Asyalı, Afrikalı, Pasifikli, Atlântikli sömürölmüş mazlüm millet kalmayınca bütün dünya komünizmden, onun istismar imkânlarından kurtulacak hür, demokrat bir insan camiası halini alacaktır. Ve Allahın ezeli ebedî muradı dünyada tahakkuk devresine girecektir.

Allahın ezeli ve ebedî murâdı; selâmeti getirecektir

İntibahlar; insanları uyandıran, kurtuluşa doğru yol aratan hayat safhalarıdır. Acılar, sıkıntılar tesadüflerin eseri değildir. Bunlar insanları tekâmüle zorlayan, insanlığa ve hürriyete götüren Allahın tertibidir, terbiyesidir. Allah beşer tabiatindeki ihtirasları şahlandırarak dünyada kazanç hırsı ile insanları azamî kuvvetde çalıştırdı. Bunun neticesi yenilikler oldu medeniyet ilerledi. Fakat ihtiraslar ; meşrû' had kabul etmiyecek derecede şahlanınca insanlar Allah hukûkuna, insan hukûkuna riayet etmez hale gelince; Allah insanları iykaz için milletlerin başına da felâketler getirdi ve zorla onları intibaha götürdü esas maksad ; cümlelerin kemâle ermesidir. Saadet bu kemal yolunun sonundadır.

İstırab münebbihdir. Kemâle hizmet eder. Kemâl saadetin yolunu buldurur, işte bu gün kemâlî vücûde getirecek intibahın içindeyiz. Allahın inâyeti ile önümüzdeki menzil kurtuluş ve saadet sahasının ilk men-

zildir bunu bize tesadüfler değil Allahın ezeli muradı, ebedi iradeleri hazırlayacak ve sevk edecektir o günlere yetişenlere ne mutlu. Allah cümleyi güzel yoluna sevk etsin. Âmin. . .

Beşer tabiatında ihtirasın nikmet-i vücûdu

İnsanın aklına şöyle bir sual gelebilir:

İnsan acaba niye ihtiraslıdır. İnsan ; her fenalığa, her tahribata âmil olan ihtiraslı bir tabiatle dünyaya niye geliyor ? İnsanın ki ihtiraslı veya ihtirassız yaratılması Allahın elindedir, ve ihtiras ki fenalık âmilidir Allah acaba insanda ihtirası niye yaratıyor?

Cevabı şu olsa gerektir:

İhtiras; hayatiyyet vücûde getiren âmildir. İnsanı mütemadiyen çalıştırır, uğraştırır, araştırmalara, tecrübelerle sevk eder. Bir menfaat çıkarmak için her şeyi o eşeletir karışdırır. Yer yüzünde, yerin altında ve havada gizli cevherlerden mütemadiyen faydalar temin etmeğe insanı o sevk eder. İhtiras; tükenmez bir enerji kaynağıdır.

İhtiras olmasa insan; âtil, uyuşuk olur. İhtirası olmayan niye çalışsın. Allaha ve halka hizmet için mi ? Evet amma bu gayreti ancak Dinde iyi terbiye görmüş, rûhda tekâmül etmiş, faziletde yükselmiş insan duyar. O gibiler bu gayreti tekâmül neticesi yürekte duyar. Her kes bu halde değildir. Her kesin sûreti umûmiyede duyabileceği şey; nefsin ihtirasıdır. İhtirasın başı boş bırakılmazsa o ; yalnız fenalıklara, tahribata değil iyiğile de yarar. İhtiras firenli ve iyiye kullanılırsa iyiliklere, medeniyete, beşer huzûr ve ra-

hatına yarar. Konforlu mes'ud bir hayatın vücûd bulmasına o sebep olur. Bugün sınaî ve ziraî ve ticarî işlerin yayılmasına büyük sermayeler imkân verir, büyük sermayeler ise ihtiras neticesi ele geçer, Din ki emirleri ve nehiyleri ile insanın e'fal ve harekâtını inzibat altına almaktadır. İhtiraslar böyle bir hudud içinde firenlenince yani murakabe altına alınınca mak-sad hasıl olur. İhtirasın kötülüklerde kullanılmasına mey-dan ve imkân kalmaz, yalnız medeniyyete yarar bir âmîl olur.

Aksi halde :

Ceza müeyyideleriyle sıkı bir murakabe altına alınmazsa, başı boş bırakılırsa ihtiras insanı eşkiyalığa yağmacılığa götürür. Türlü haksızlıklara tecavüzlere tahrik eder. Devletleri Emperyalizm ve Nazizm, faşizm sevdaları ile büyük ölçüde fenalıklara haksızlıklara sevk eden o dur. Dünyanın harablığına, insanların ve insanlıklarının çiğnenmesine, ezilmesine sebep olan odur hem fikirsiz, ve kemalsiz hem de ihtirassız olan insanlar hayatda kâfi derece faaliyet gösteremezler. Zira yeter derecede çalışma harareti ve gayret duymazlar âtil bir hareketsizliğe kapılırlar. Her teşeb-büs, her faaliyet; onlar için lüzumsuz sayılacak bir ma'nâ alır. Geriliğin başlangıcı budur. Bu gibiler elinde dünya; kovuklarda yaşayan, eline geçeni yemekle iktifa eden devrelere döner. Ölümler diyarı olur mezar-lığa benzer.

Dinsiz ihtiras ise ; bu da dünyayı bir muharebe sahasına döndürür. İmdi ihtiras ; Din murakabesi altında pek faydalı bir cevherdir. İnsanları güzel şartlar içinde medeniyyete eriştiren, medeniyetde ilerleten bir âmildir.

Dinde talim ve terbiye e s a s l a r ı

Kur'an-ı kerimin ve Hadis-i şeriflerin öğrettiklerine göre :

Din :

Nasihatdir, güzel ahlâkdir, güzel muâşeretdir, Anlaştrıcı ve birleştiricidir.

Allah ve kul hakkına hürmetdir. Bu hakkı korur ve korutur. Halk hukûkunu tekeffül eden; Allahdır.

İyiliği yürütür, fenalığı durdurur.

Emniyyet ve intizamı kurar.

Digergamlık rûhudur, kardeşlik nizamıdır. Teavün ve tesanüd bağıdır, sevgi yoludur. Şefkat ve merhamet kaynağıdır.

Allahı bütün güzellikleri ve iyilikleri ile, merhameti ve koruyup gözeticiliği ile, dostluğu ve velâyeti ile hudutsuz alâka ve gayreti ile arasız yakınlığı ile tanıtır.

İnsana mahiyetini bildirir. Allahın varlığı karşısında kendi esas varlığı olmadığını, ilim, irade, kuvvet ve hayatın kaynağı Allah olduğunu, bunların Allahın küllî irâdesinden birer cüzü' olarak mahlûkda tecellî ettiğini öğretir.

İman esaslarını telkîn eder. Amel esaslarını emreder. İyiyi kötüyü, hakkı bâtlı; ayırd ettirir. Allahın hududunu [yani insanın meşru' hayat ve harekât sahası hudûdunu] gösterir.

Cemiyetde Allaha bağlı ve insanlık mihveri etra-

finda tam alâkalı ve imtizaclı bir birlik kurar. Mü'minleri; Allahın yer yüzündeki iyilik işçileri haline kor.

Mü'minlere ; yekdiğerine karşı velâyeti emreder. Birbirlerini iyiliklere götürmelerini, kötülüklerden, ah-lâksızlıktan, zilletten, hakirlikten sakındırmalarını, ni-fak ve fesada karşı durdurmalarını, daima ara islah-cılığımı, bitiştiriciliğini bu velâyete esas kılar.

Ne bahasına olursa olsun Hakdan ayrılmamayı, dâima hakkı söylemeği emreder, hak sözden büyük sadaka olmadığını öğretir. Kendi aleyhine bile olsa Allah için doğru söylemek hakkı ketmetmemek, Hakka şahadet etmek gerektiğini bildirir.

Kâfir bile olsa insana hak ve adâletten ayrılmamayı ve güzel muameleyi emreder.

Fenalığa iyilikle mukabeleyi ister.

İnsanı kinden, garazden ve ihtirasda hudûdu aş-makdan, zulümden, tahakkümden, eziyetden her nevi haksızlıklardan men eder. Kur'an-ı kerim ; (bir insanı öldürmek: bütün insanları öldürmek gibi ve bir insanı kurtarmak ; bütün insanları kurtarmak gibi olduğunu) bildirir.

Kötü haberciliği ve tezviri men eder.

Hiyleyi, yalanı, riyâyı, iki yüzlülüğü, samimiyetsiz-liği, içi başka dışı başka olmayı, hıyaneti, sözden ge-ri dönmeği, nâmerdliği men eder. Ahde sadakati ve-fâyı doğruluğu merdliği, cömerdliği, insanlık haysiyye-tini muhafazayı, fazileti emreder.

Amme hukûkunu benimsemeği, ona riayeti, onu müdafaayı emreder.

İnsanlık hakkı çığnenenlerle gadre, zulme uğrayan-larla, ezilenlerin derdlerini benimsemeği, paylaşmağı

ve onları kurtarıp kalkındırmayı insanlığa esas kılar.

Ticaretde numûneye mugayir mal vermeği, özürlü malı özürsüz diye vermeği, daha fazla kâr bularak alım satımdan caymayı, kabul ettiği şartlardan caymayı, istifciliği, meşru' kârdan fazla kâr istemeği, ihtikârı men eder. Doğru ve meşru' şartlar içinde ticaret edenlerin en yüksek ma'nevi mertebedekiler derecesinde mükâfat göreceklerini müjdeler, Onları Allaha sadıklar mertebesinde tutar.

Din öğretir ki :

Her nerede olursak olalım Allah; bizimledir. Ve bize şahdamarımızdan yakındır.

Allahı andığımızda Allah da o anda bizi anar, Allah-tan istimdat ettiğimiz anda Allah; imdada hazırdır.

Allah herşeyi içten, dıştan ihata etmiş kavramıştır. Allahsız zerre, Allahsız yer olmadığı gibi Allahın hükümranlığı, tasarrufu, hakimiyeti, murakabesi ve velâyeti dışında hiçbir mahlûk da yoktur. Her iyi şeyi Allahtan istiyebiliriz. Allaha bir şey söyliyelim, bir şey istiyelim diye, Allahtan razı olduğumuzu ona halimizle, sözümüzle gösterelim diye bizi bekler.

Üzülduğümüz zaman Allah bizimle üzülür. Sevindiğimiz zaman sevinir. Her an her halimizle alâkalıdır.

Her ananın kalbindeki muhabbet, her babanın ruhunda yükselen gayret, her insanın vicdanında beliren fazilet, adalet, insâf ve merhamet Allahtan tecelli eder. Karıncanın hayat nizamını kuran Allahtır. Yeryüzünü kaplıyan tabiî güzellikler, ağaçlar, çiçekler, göller, dereler, gökteki, denizdeki güzel akisler; hep ruhumuzda güzelliğe meyli yaratmak, güzelliğe bizi alıştırmak, güzelliğe bizi candan bağlamak içindir.

Müslümanlık; Allaha teslimiyettir. Allaha teslim olan Allahın iradelerine teslim olur. Allahın iradelerini kendine hâkim kılan bu teslimiyeti her işinde göstermiş olur.

Allah kurtarıcıdır. Müslüman kurtarıcı olur. Allahın insanı hâlttaki muradı imâr ve islâhtır. Kendi kemalâtını insanda yeryüzüne aksettirmektir. İmdi müslüman yapıcı, islâhcı olur. Ve Allahın güzelliklerini fikriyle ve yürekteki hissiyle ve elindeki işi ile meydana koyması gerekir.

Kur'an-ı kerim; (Halkı Allaha çağırın [Hak ve hakikate dâvet eden] ve iyi işler işleyip ben de müslümanım diyenden daha güzel sözlü kim vardır) buyurur. İmdi; müslümanın vazifesi insanları Allaha yaklaştırmak ve güzel işler, iyilikler işleyip emniyet ve itimat ve muhabbet kazanmaktır.

En şerefli ve mükerrem mahlûk insandır. İnsanlık şerefini, hak ve vecibelerini insana Allah vermiştir. İnsanlık şerefini muhafaza etmiyen, onu her kaygunun ve tamahın üstünde tutmayan; Allaha ve insanlığa hıyanet etmiş olur.

Kur'an-ı kerim insandan; Allah muhabbetini; [hattı ve yakınlığı olan] her insan muhabbetinin üstünde tutmasını, Allah ve halk hukukuna her şahsî menfaati üstünde riayet etmesini istemektedir.

Mahlûkunu inciten Allahı incitir, mahlûkunu hoş tutan Allahı hoşnut eder.

Allah cömerttir; cömertlik ister. Allah iyidir iyilik ister. Allah affedicidir. Affedilmesini ister. Allah yolu; halka hizmet yoludur. Her iyilik sadakadır. Mühtaca birşey vermek; onu Allaha ödünç vermek ve karşılığı-

nı katkı almaktır. İslâmın esas şartlarından olan zekât; varlıkları içtimaî yardımla mükellef kılar. Allah; varlıkların bir sene durmuş servetlerinin kırkta birini fakirlere, Allah yolundaki hizmetlere verir. Bu; umumî bir mükellefiyettir. Daha ziyade faydalı olmak isteyen gönüllülere (iradlarının kendilerine yeter miktarından fazlasını) muhtaçlara yardıma tahsis ettirir.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki :

«İki gününü bir seviyede geçirenin bir günü ziyan olmuştur.»

[Yâni her günün bir gün evvelkinden maddî, ma'nevî seviyede daha ileri, daha yüksek, daha iyi şartlar içinde geçmiş olması lüzumunu, dînî hayata esas kılar.]

Diğeri :

«Bir insanın hidayetine delâletin; bütün dünyalara malik olmandan daha hayırlıdır.»

İşte bir insanı iyiliğe uyandırmak ve iyiliğe çalıştırmak ölümlükten veya kötülükten kurtarmak gibi bu kadar mühimdir. Zira insan bu kadar mühimdir.

Diğeri :

«Ey Allahın kulları kardeş olun.»

Diğeri :

«Allaha imandan sonra amelin en fazi-

letlisi insanları sevmek ve onlara hizmet etmektir.»

*
* *

Yine Peygamber Efendimiz [insanlar arasında] takvadan [yâni fenalıktan sakınır, ve iyiliği esirgemez olmaktan] gayri fark [müsavâtı bozacak ırk, renk, ve hüviyet farkı] olmadığını ilân eder.

Netice :

Allahın dinde muradı ta'lim ve terbiyedir. Yukarıda yazılı maddeler; ta'lim ve terbiyede dinin hedef tuttuğu başlıca esaslardır ve şu yazıyı yazarken, aklima gelenleridir.

Bu bahsi bitirirken şu hakikati tekrar gözönüne koymak istiyerek derim ki :

Allah; kâinatı ve yer yüzünü; insanı yaşatmak ve yetiştirmek için yaratmıştır. Mahlûkda esası unsur; insandır. Her mahlûk hattâ melek bile bu esasta unsur-i aslî değil, yardımcıdır.

Fakat insanlık ; kendi hesabına yaşamak değil, Allah yolunda halk için yaşamaktır. Hayat; yemek içmek, yatmak ve zürriyet bırakmaktan ibaret değil ilâhî ve içtimâî vezifeler görmektir. Şevki tâbîî çerçevesindeki hayatî faaliyet yalnız yaşamak içindir, hayvanlar ve nebatlar dahi böyle yaşarlar. Fakat insana yaşamakta gaye ; hilkat gayesine uygun olmak gerekir ki bu da Allah yolunda halka hizmettir.

İmdi :

Tabiî hayat ile ilâhî hayatı ayıran bir hudud vardır ki biri bir tarafta ferd, zümre ve müessese benliği etrafında cereyan eder, diğeri asıl içtimaî ve ilâhî hayatın faaliyet sahasıdır ki hududun öte tarafında diğergâmlık ruhu ile cereyan eder.

Kurtuluş devri

Dünyanın ihtilâfından ve ızdırabından kurtulacağı muhakkak mıdır?

Evet !

Çünkü: Allahın tekâmül kanunları bunu iktiza ettirdiğini biliyoruz ve bizi kurtuluş olan tekâmüle götürdüğünü görüyoruz. Ve hilkat gayesinde Allahın muradı insanların Allahın güzelliklerini aksettirebilecek güzel ve mes'ut hale gelmeleri olduğunu mukaddes kitaplardan öğrenmiş bulunuyoruz.

Bir gün gelip selâmete ereceğimize kat'iyetle inanıyoruz. Çünkü Allahın bizi selâmete çağırdığını ve akıbet müttekilerin [iyi adamların] olduğunu yâni dünyaya iyiliğin hâkim olacağını Kur'an-ı kerimde okuyoruz.

Bir parça ekmeğimizin yarısını ekmeksizce iki gömleğimizden birisini gömleksizce bağışlıyacak hale geleceğimize inanıyoruz. Çünkü bununla mükellef olduğumuzu ve binaenaleyh hıkkatteki muradın insanların böyle iyi, alâkalı, şefkatli olmalarını iktiza ettirdiğini ve binaenaleyh tekâmül neticesi nihayet bu hale gelineceğini İncili şerifte okuyoruz.

Allahın insanları fena güden çobanlardan kurta-

racağını Mûsevî mukaddes kitaplarında görüyoruz. Allah Yalnız kendilerini güdüp insanları güdmeyenlerden, insanları kendilerine yiyim ve içim vasıtası, kendilerine hizmet ve men'faat vasıtası, yapanlardan, insanları onların ağızından kurtaracağını bir daha yiyecek olmamak üzere kurtaracağını ve insanları Allahın doğrudan doğruya kendi güdeceğini ögle bir devrin geleceğini ve insanların ondan sonra kurtuluş ve sadete ereceklerini müjdeliyor. Ve Allah; İnsanları kötü güden çobanların sürü hayatından gaddarların hükümünde ezilmekten kurtarıken şöyle buyuruyor : «Ey benim mer'amın koyunları [mülküm olan yer-yüzünde yaşattığım mahlûklarım siz hayvan değil] siz insansınız !» diye hitab ediyor ve ne olduğumuzu, bize tanıtıyor, ve ne olmamız lâzımgeldiğini bildiriyor.

Demek ki :

Bir gün gelecek Allahın ezeli ve ebedi muradına göre insanlar değişecek, öyle ki :

İnsanlar ; insanlığa mugayir muamelelerden, fena hayat şartlarından kurtulacaklar ve insanlık haysiyet ve şahsiyeti ile insanca yaşayacakları bir devre gireceklerdir. İnsanlar bu devrede insanlık şerefini tadacaklar kardeşliğin iktizalarını yapacaklardır. Allahın irade-i külliyesi içinde insanların irade-i cüziyyeleri birleşecek aynı hisler aynı irâdeler insan vicdanına hâkim olacaktır.

Bu güzel âkıbet nasıl meydana gelecektir?

İnsanların yüreği değişmekle!

Mûsevî Mukâddes kitaplarında Allah ; bu devrenin meydana gelmesi için insanların yüreklerini değiştireceğini, taşıdıkları taş yürek yerine [hassas] et yürek vereceğini ve böylece Allahın istedikleri o yürek-

lerde yer alacağını bildiriyor. Demek ki o devrede Allahın istemediklerini yapmak imkânı kalmıyacaktır. Bu halde elbetde insanlar birbirini candan sevebilecekler kardeşlik rûhunda birleşecekler, kimse elindeki iyiliği muhtacdandan esirgemeyecek, kimse kimseye fenalık düşünmeyecek ve edemeyecektir. Kurd kuzu ile bu şartlar içinde yaşayacaktır. Her kes insan gibi geçinecek ve yaşayacaktır.

Yürek değişme keyfiyeti nasıl olacak ? Allahın tekâmül kanunları insanda bu değişmeyi tedricen ve mütemadiyen yapmaktadır. Taş gibi çiğ bir meyve olgunluğa gider gibi insanlar yürekde olgunlaşacaktır. Çünkü : mütemadiyen insanların ruhları ıstıfa buluyor, yani Allahın tasfiye edici sıfatlarının mütemadî tecellîleri insanları kesafetden kurtaracak letafetde yükseltecek güzel hisleri, hassasiyyeti çoğaltacaktır. İşte bu mütemadî terakkî ; bir gün insan neslini o kurtuluş devrine lâıyk yüreklerle sahip kılacaktır. Allahın irâdesi böyle tezahür etmektedir.

Ve insanlar hayvanlık taraflarından sıyrılıp kurtulacaklardır. Allahın inâyeti insanları bu âkıbete götürmektedir.

FIKİRDE TEKÂMÛL

Dünyaya insan oğulları geldiğindenberi insanları birbirinden ayıran sebepler hakkındaki insan telâkkîsi değişecektir; insan şuûrla herşeyi esasından ele alarak düşünmek selâmetini bulacaktır. Ve her ayıran şeyin üstünde birleştirici bir hakikati idrâk edip bulacaktır. İlk devredenberi her insan faydasını; başkasından kendini ayırmakta zannetmişti. Elindeki menfaatı kendine hasretmeği, ve yalnız kendi nam ve hesabına menfaat te'minine çalışmağı âdet edinmişti. Taş yürekli insanın

alâkasız, hodbin, hodkâm insanın ve o gibi insanların kurduğu müesseselerin zihniyeti bu idi.

Hazreti Âdemin iki oğlundan biri o kadar haris idi ki, kardeşine bile hayat hakkı vermek istemedi, onu öldürmeği düşündü. Diğer kardeşi (Hâbil) ; ise o kadar iyi tinette idi ki kardeşini öldürmekten ise ölmeği tercih etti. Fakat (Kabil) niyetinden vazgeçmedi. Bu kadar iyi bir kardeşine yine kıydı ve öldürdü.

Dünya ; asrımıza kadar (Kabil) tinetlilerin ekseriyet teşkil ettiği devri yaşadı. İnsanlık ağza bile alınmazdı. Zira kimsenin işine gelmezdi. İnsanlık felsefe idi. Hem de âcizler felsefesi. Herşeyi halledecek kuvvet idi her hak kuvvetlinindi.

Fakat tekâmül kanunları üzerlerimizde işliye işliye ve intibahlarla (Hâbil) tinetlilerin sayısını ekseriyete çıkardı ve böylece umumî bir intibah devri başladı.

İntibahı hazırlıyan ; felâketlerdi. Felâketleri hazırlıyan ihtilâflardı. İhtilâfları doğuran da ayrılıklardı.

İmdi intibah devrinde ilk teşebbüs edilen şey ; dünya milletleri birliği fikri oldu bu; ilk adımdı.

Bu adımı takibedecek adımlara ihtiyaç vardır. Zira her memlekette din ve mezhep müesseseleri kadar ihtilâfların çeşidi vardır. Her biri kendi gidişini görüşünü doğru, başkalarınınkini eğri görmek itiyadındadır. Binlerce senelik gelenek budur.

Her memlekette türlü türlü ideoloji klupleri var her biri cemiyetten bir zümreyi inandığı bir fikre tevcih için ana fikirden ayırmağa çalışıyor. Hep zana bağlanıp kendinden başkalarını kötü yolda gören bu önderler; Kendi fikirlerinin de sakat taraflarını bilseler, ve fikir selâmeti ile çalıştıkları müesseselerin üstüne çıkıp bir düşünseler, dünyanın müesseseler ve

klüpler elinde kaç parça olduğunu, kaç zümreye ayrıldığını ve her zümrenin ne türlü haksız benliklerle diğerini kötülediğini, aşağı gördüğünü, yeryüzünde ne acınacak bir herc - ü - mercin hüküm sürdüğünü görürler.

Fakat :

İnsanlar o kadar yanlış gidişe, yanlış düşünceye alışmışlar ve o kadar zanne hakikat kıymetinde yapmışlar ve hakikatten uzak kalmışlardır ki hakikati araştırmak ve düşünmek akla bile gelmez olmuştur. Tek çıkar yol Allahın her dinde gösterdiği Allah yoludur. Bütün mukaddes kitaplar; bu ana bilgiyi ihtiva eder. Hakikat ehli olmuş büyük azizlerin yardımcı izahları ; fikir olgunluğuna en yararlı kıymetli eserlerdir. Bunları okumağa herkesin vakti ya müsaittir, ya değildir. Fakat bundan daha ehemmiyetli şey de olmasa gerektir.

İmdi bugün hakikatleri bilenler ; bu hakikatleri öz olarak birkaç sayfalık risalelerle birkaç dakikalık konferanslarla yaysalar ne kadar faydalı olur. Ve kurtuluş devrine ne güzel bir hazırlık teşkil eder.

HALK İÇİNDE :

Ekseriyeti teşkil eden halk içinde kültürsüz, kafası bomboş insanlar var. Önüne iyi adam düşerse iyiliğe gidiyor. Fenası düşerse fenalığa gidiyor. Bu insanları bu kararsız durumdan kurtarmak elzemdır. Kafalarına, yüreklerine en iyi şeyleri yerleştirmeli ki kararsızlıktan, avârelikten kurtulsunlar, bir gün iyi fakat bir gün de tehlikeli duruma düşmekten emniyet altına girsinler, emniyet edilir hale gelsinler, sâf, halis bir din terbiyesinden, dini ahlâk terbiyesinden başka onları kurtaracak birşey yoktur. Boş kafalarını ve yüreklerini bozuk ideolojilere kaptırmaktan fesatçı cere-

yanlara gafletle kapılmaktan, kaptırmaktan koruyacak başka birşey de yoktur.

Öğretilecek şey hulâsatan şu esaslardan ibaret olsa gerektir :

Allahın insanı ne maksatla yarattığı, insandan ne istediği, din vasıtası ile Allahın insanları ne gibi içtimaî vazifelerle ve muaşeret ahlâkı ile mükellef kıldığı, nifak ve fesadın büyük zararları, insanlık hakları ve bu hakları insana Allahın verdiği ve bu hakların insanın insanlığı demek olduğu, bunun muhafaza ve müdafaası candan aziz bir kıymeti haiz olduğu ve insanlığın dayandığı tesanüd ve teavün vazifeleri, ve ahlâkî vecibeler, Allahın emrettiği tekva bilgisi, Allahın menettiği şerirliğin ne olduğu.

İlk mektebin ilk sınıfından itibaren insan oğlunun her sene derece derece bu telkinleri alması ve bunlara bağlanacak hâle gelmesi ne kadar büyük faydalar temin eder. Her insan bir emniyet unsuru haline gelir. Eğitim müesseselerinde bu esaslara ihtiyac derecesinde yer verilmeyince çok hapisaneler kurmak, çok polis ve jandarma kullanmak, çok mahkeme açmak mecburiyeti hasıl olur. Fakat bunlarla da iş ve ihtiyaç bitmiş değildir.

İnsan madenî bir kab değildir. Boş bir kab gibi devam üzere boş kalamaz. İnsan rûh taşıyor. Rûh insanın her azası gibi fikrini de yüreğini de ister istemez çalıştırıyor. Fakat insan işliyecek iyi bir şeylere malik değilse ya kendi kendini yer durur veya nefsinin en kötü temayüllerini işler durur. İmdi insana ilk imdad; iyi bir kültür mayası, iptidaî maddesi vermekle mümkündür. Ve insanlığın yüksek hislerini tatmine başlanmakla kabildir.

Müsevî şeriatinde bir esas hüküm vardır : Her çocuk; ebeveyni tarafından iyi yetiştirilecektir. Yani cemiyete hayırlı olacak vasıfları hâiz bir unsur olarak terbiye edilecektir. Çocuk terbiye kabul etmez isyan ve muhalefetde inad ederse ebeveynin keyfiyeti cemaatin ihtiyar hey'etine yani cemaati idare edenlere haber vermek mükellefiyetindedir. O andan itibaren çocuğun terbiye ve islahı mükellefiyeti cemaat idare hey'etine intikal etmektedir. Ana baba yerine geçerek onlar dahi azamî ihtimam ile ve kendi güçlerinin yettiği derecede çocuğun islahına çalışacaklardır. Fakat me'yüs olurlarsa yani çocuğun islahından ümid keserlerse cemiyetin selâmeti için çocuğun idamına karar verecekler ve bunu Allahın emri olarak icra edeceklerdir. Bu misalde ibret alınacak çok mühim noktalar var.

Hissiz, fikirsiz veya fena his ve fikirlerle illetli mütereddî kimseler cemiyete ancak zarar verirler. Hapishaneler bunlara kışlanacak birer barınma yeri, birer pansiyon mahiyyeti ifâde eder. Bu haldekiler ceza te'siri gösteremez. İşleri esastan tutmak lâzımdır. Çocukları cemiyete katılmadan ıslâh ve terbiye çaresine bakılmak zarureti kat'îdir.

Yalnız okumamış, kültürsüz yurddaş cemiyete muzir olmaz. Ve muzir bir unsur olarak cemiyete karışmaz. Okumuş, hattâ yüksek tahsil görmüş genç dahi kültürsüz ve güzel gayesiz ise o da cemiyete yüksek mertebede belâ olur. Binaenaleyh yalnız müsbet ilimler, fen san'at bilgisi değil insanlık kültürü ve güzel ahlâk terbiyesi de herkese her sahada her zaman elzemdir.

İnsanları yanlış, sakat ideolojilerden korumak ve kurtarmak için yalnız onlar hakkında (yasak) emri kâfi değildir. Evvelâ onların eğriliğine, kötülüğüne

herkesi inandırmak lâzımdır. Bunun için de risaleler konferanslar ve mekteplerde (içtimaî hayat) hakkında fikir dersleri vermek lâzımdır.

Her cemiyetin ihtiyacı, siyasî fırkalar ve felsefî ideolojiler üstünde bir gaye birliğine, bir tesanüt ruhununadır. Bu ; bir kültür meselesidir. Kültürsüz insan gayesiz insan demektir. Gayesi olmıyan insanlar daima aldanabilir aldatılabilir. İstemiyerek fenalıklara karışmış ve fenalıklarda kullanılmış olabilir, bir insana umumî bilgiler sırasında coğrafyadan, hendeseden, kozmoğrafyadan evvel hayat bilgisi, hayat fikri ve hak ve vazife bilgileri ve fikir terbiyesi lâzımdır. Tâ ki evvelâ insan dünyaya neye geldiğini anlasın, fikirsiz gayesiz yalnız kendi hesabına yaşamasın ve Allahın hılkatte muradı hâsıl olsun.

F İ H R İ S T

Allahın Hılkatde murâdı

Sayfa

- 3 — Ön Söz
- 6 — Allahın Hılkatde murâdı
- 6 — İnsan
- 7 — İnsanda İlâhî gaye
- 7 — Hılkat gayesinin istinad ettiği mukaddes vesikalar
- 8 — Dinden evvelki devre
- 11 — Putperestlerin sonu
- 13 — Mahvolan kavimler
- 14 — Din devresi hazırlığı
- 14 — Din-i Hanîfe doğrulmak
- 22 — Din rûhu hakkında umumî fikir
- 25 — Allahın Din göndermekde murâdı
- 28 — Mîzan - Hak ölçüler
- 28 — Mü'mînin tarifi
- 29 — Mü'minlerin vazifeleri
- 31 — Cemiyetde ölümlük, dirilik
- 32 — Din safhalarının husûsiyyetleri
- 32 — Müsevîlik devrinde
- 37 — Dinde Müsevîlik safhası
- 40 — Hıristiyanlık
- 46 — İlk Hıristiyanlık

Sayfa

- 50 — Sonraki Hıristiyanları bütün dünyadan ayıran dâva
- 57 — Müslümanları Hıristiyanlardan idarede ayıran bir mühim esas — Kilise
- 58 — Papalara nüfuz kaynağı olan kelâm
- 58 — Akıl mevzûu
- 59 — Müslümanlıkda rüşd salâhiyyeti
- 62 — Müslümanlıkda merci'
- 62 — Müslümanlıkda idare
- 62 — Reşid Müslüman
- 62 — Dinde Hıristiyanlık safhası
- 66 — Dinde Müslümanlık safhası
- 71 — İntibah devri
- 73 — Gelecek selâmet devri
- 73 — Beşer tabiatinde ihtirasın hikmet-i vücûdu
- 76 — Dinde ta'lim ve terbiye esasları
- 82 — Kurtuluş devri

Kurum Neşriyatının Toptan Satış yeri
Yeni Postahane arkası Aşir Ef. Cad.
İmar Han kat 3 No. 23

Perakende Satış yeri :
İbrahim Hilmi - Gayret - İnkilâb kitabeveleri

Fi. 100 krş. A-T.